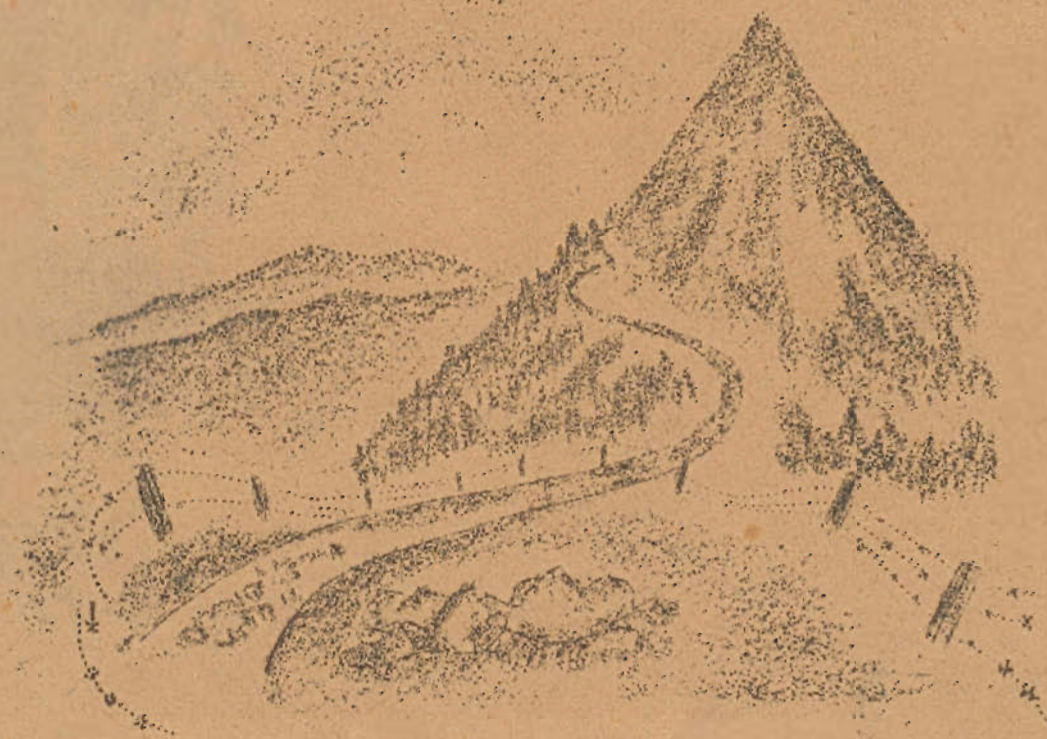

СВОВОДА НАРОДАМ!

СВОВОДА ЛЮДИНІ !

ЗА САМОСТІЙНУ СОВОРНУ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ !

ПОДАЦЬКИЙ ШЛЯХ

- 1947 -

БРАТИСЛАВА.

3 M I C T

О. СТЕПАНОВИЧ:	.....	СТ. 3
О. М - В	: ..... в сучасні роки ..... *	4
М. ГОЛУБ	: ..... в боротьбі за самостійність *	6
В. ГОНТАР	: ..... По розуміння суті українського націоналізму	16
В. ПАЧОВСЬКИЙ	: ..... Гімн безсметної битви	22
X	X : ..... Україна як самостійний економічний комплекс	24
X	X : ..... По проблеми виховання молоді ..	29
М. ПОЗИЧАНИК	: ..... В житті	32
В. РАДУШНИЙ	: ..... Гейя	33

[illegible]

“УМОВОР, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ НАЦІЇ ТРЕВАЛУАКТИВНУ УЧАСТЬ У СВІТОВОМУ ЖСЕРЕДОВИЩІ Є НАМВІЛЬШ ПРИСТОСОВАНА ДО ВСЕБІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЖИТТЯ ПОЛІТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ, ЯКОЄ СУВЕРЕННА ДЕРЖАВА”.

/Девята точка із І Загальних Означень/

~~XX~~

...БО МАЛО СЛІВ ДЛЯ СЛАБОДУХІВ, - ЩОБ РАВІВ НІЯТНО ІМ СТЕРТИ,
НЕ ВИСТАНЕ ГЕРОІСТВО ПРАЦІ, - ЖЕРТВА, - ПРОПОВІДЬ, - ЛЮБОВ!
ЩОБ ДУШАМИ ЗАВОЛОДІТИ, - ТРЕБА ВМІТИ МУЖНЬО ВМЕРТИ,
А ШЛЯХ ДОРОГУ ВКАЖЕ У МАЙБУТНЄ - БЛАГОРОДНА КРОВ.

-ooooOoooo-

...РОЗКИНЕНІ СОТНІ І ТИСЯЧІ МОГИЛ У ЧИСТІМ ПОЛІ...
ЩАСЛИВИЙ КРАЙ СВЯТИЙ, - ІДЕЯ ВСІХ ЗАМУЧЕНИХ ЖЕРЦІВ:
КРИВАВА КАЗКА НЕ ДОЗВОЛИТЬ ЗГИНУТИ У ВАЖКІЙ НЕВОЛІ,
ІДЕЯ, ЗРОДЖЕНА ІЗ МУК, ТІРИТЬ В СЕРЦЯХ ВІРОДОВЖ ВІКІВ.

/В.Я. "Сонце й краги"/.

-ooooOoooo-

Олекса Стефанович.

К Р У Т И .

В мороці неладу, в пітьмі підлот -
Ваші пісні молодечі,
Льот ваш орлиний, нестримливий льот,
Льот крізь вітри і хуртечі !

Бо там, що вперше, з рушницею ти,
Бо там, що тому п'ятнадцять,
Так хороше вам на порога йти ,
Співом гучним захлинаться...

Хай вам вітри набігають на шлях,
Прозять вернути, голосять, -
'Щоб наша доля...' - лунає в полях,
'Щоб краде в світі жилося!...'

Хай ще зловісніше тьмариться рань,
Голови юні тим вище...
Як на параді йдете ви на брань,
В простори гроз , як на грище.

...Стрінувлись. Чувать ворожю злість
Ваші розгукані стоїли...
Прями б на вас розвивалися з місць,
Тріскотні вкрай скоростріли!

Лавами - зорог... Ось кинувся він,
Хотить на ваші окопи...
О, вже не лежачи і не з колін
Лити крицеві окропи,-

Чиресли враз ви, немов на наказ...
Тільки чому це орлята,
Тільки чому ця тривога у вас ?
Чом занімала гармата ?

Чом це вдруга рушниця-німа,-
Голосу бракло у зброї ?
'Байте набоїв!' Набоїв нема.
В полі далеко набої.

Сталі нестало . Зостався хрусталь.
Як з хрусталем проти сталі ?
Льото співає ворожая сталь,
Б'є-розриває хрустали.

Сніже, там в нього нема голови,-
Надо йому підготув'я?
... Як захлиналися співами ви,
Так захлинулися кров'ю.

О, ви уміли за Неї лягти,
Мужньо лягти і діточо,
Вміли холодною млу проєкти,
Кором сагрянних зорочок!

Ваша загуба за Весну ясну,
Ваші зарубані весни, -
Громом в німоти байдужжя і сну,
Криком кривавим - воскресли!

Сходять нам ваші негаслі сонця,
Дзвонять серця ваші вічні,
Ваші квітневі, травневі серця,
Квітні, посічені в січні.

У клетотинні - св'яті корогви,
Клекоту повні -- прапори...
Ми під кипінням їх радо, як ви,
В буряні рушим простори...

Радо на сурмний задуднимо зов,
Ми по шляху грозовому,
Тому крутому, що з Крутів пішов,
Непереможному тому -

І коли кинем на ворога час
Незагладимої скрути,
Взнає він добре, про віщо для нас
Крикнули кров'ю Крути.

oooooooooooo

oooooooo

О. М-а.

СІЧНЕВІ РОКОВИНИ.

"Від нині во єдино зливаються століттями
відірвані одна від одної частини єдиної
України."

Велика березнева революція, що струснула царською термом народів, була тою корисною зовнішньо - політичною подією, що ^{реалізувала} ідеї української державної самостійності. Вже в березні 1917 р. powstała Українська Центральна Рада, як верховний репрезентант українського народу. Українські народні маси, хоч і без ясно скристалізованої політичної концепції, підсвідомо, але зате більш спонтанно і органічно відчували вагу хвилини і прагнули лише одного: вони хотіли бачити Україну сильною та самостійною, вони знали і відчували, що тільки "в своїй хаті своя правда і сила і воля".

Тому вони прагнули чину. Бо їх поривала стихія революції, а їх хотіння було одне: прогнати всіх зайдів - окупантів з української землі. Та тут вже було слово за іншими, за проводом, який у вирішну хвилину має вести маси. А цей не дописав.

Не дописали тодішні провідники, заплутавшись у повені модних тоді доктрин соціалізму, не зуміли скристалізувати власної політичної концепції, що була б ясним, виразно окресленим, переконливим і вірним відзеркаленням пульсуючих в масах найістотніших інтересів українського народу.

Інтереси широких українських мас і їх стремління відзеркалювала тільки горстка українських самостійників з Миколою Міхновським на чолі. Вони докладали всіх зусиль, щоб унепкідливити фатальну політику українських спантеличених соціалістів та будувати державу в оперті на власні сили. Це впершу чергу вимагало ставити військову силу, як гаранта незайманості нашої держави.

Українські самостійники під проводом Миколи Міхновського організують "Український Військовий Клуб ім. Гетьмана Павла Полуботка", а вслід за цим Міхновський організує 1., 2., й 3. Всеукраїнські Військові З'їзди, які видвигають конечну потребу приступити негайно до творення сильної армії.

Водночас приступлено до творення напів військових озброєних формацій "вільного козацтва".

Москва, за своєю традицією, весь час робила перепони в творенні української держави, а коли в Росії в листопаді 1917 р. прийшли до влади большевики - тоді прийшло до отвертого конфлікту.

В трудну годину родилася воля України. Державним актом з дня 22. січня 1918 р. Українська Центральна Рада проголошує суверенність Української Держави: "Український народ! Твоєю силою, волею, словом утворилася на українських землях свободна Українська Республіка. Здійснилася давня мрія твоїх батьків... Ми Українська Центральна Рада, оповідаємо всім горожанам України: віднині Українська Народна Республіка стає самостійною, від нікого незалежною, вільною Суверенною Державою Українського Народу."

Ці слова пролунали на Софійській площі. Здрігнувся радісно столичний город, бо це вперше від віків неволі Україна стала вільною і незалежною. І дзвони київських церков радісно голосять вістку, що Україна сама, без нічийої "опіки" творить своє державне життя.

Та по днях радості проходить страшна вістка. На Україну сунуть московські орди під проводом генерала Муравйова. Центральна Рада видала заклик до народу, ставати на захист кордонів молодої української держави. На заклик відгукнувся, як перший, Український Студентський Курінь.

Центральна Рада своєю нерішучою політикою підірвала довір'я до себе, і хоч в цей час було багато військовиків на відпустці в Києві, однак на заклик Центральної Ради вони залишились байдужі.

Центральна Рада вислала на допомогу Студентському Куреневі 400 гайдамаків.

Дня 29. січня 1918 р. на полях Чернигівщини під Крутами дійшло до трагічного бою з большевиками, де згинувло 300 студентів, рятуючи перед цілим світом честь української нації.

Крути струсули приспану совість українців та вказали, що державу будується не вископарними фразами, чи паперовими заявами, а кров'ю і залізом.

М. Голуб.

В БОРОТБІ ЗА САМОСТІЙНІСТЬ.

На своєму шляху кожен борець за ідею Самостійної Соборної України зустрічає, як основного ворога концепцію неповноцінності нашого народу; цю ії можна схарактеризувати, як концепцію "малоросійства" в широкому сенсі того слова. Три століття стоїть перед нами вона головною перешкодою в боротьбі проти ідейного, духового поневолення. Без усвідомлення собі цієї ворожої концепції неможлива боротьба, як акція політична. В ході історії міняє вона своє обличчя: замість грубого заперечення права на власну культуру, в часі самодержавної імперії, ідеологи які впливають на галицьких москофілів, виступає ця концепція у далеко витонченіших, рафінованіших формах, у пропагандивній практиці московського більшовизму. Живе вона й в поглядах білих росіян, і в проповіді противників большевизму. В таборі "Нової Росії", /наприклад: у власовців/ чого ми були свідками зовсім недавно, -- житиме безперечно, і в часи, коли Україна стане в осередку боротьби за створення громад вільних націй на руїнах совето-російської імперії.

Кожен свідомий українець пропагандист ідеї Самостійної України, повинен здати собі справу з того, якими аргументами оперував і оперуватиме його головний ворог, міняючи своє обличчя.

Біла Росія, що до українського питання переняла погляди російських офіційних ідеологів, /ліберальна й соціалістична думка росіян не захопила тут в суперечність з поглядами самодержавницьких чиновників/. Їх Білі твердили і твердять, що українці, як окремого народу, як нації нема. Весь рух за самостійність є вигадковий інтелегенції, яка продалася німцям, і становить собою засіб розбити державну єдність великої Росії, щоб іноземцям було легше оволодіти нею. Існування України не в складі великої Росії є, мовляв, річ неможлива. Власовська пропаганда робить натиск на тому, що лише велика Росія може протиставитися натискові іноземців, і апелює устами численних своїх агентів "малоросів" -- федералістів до українців, нагадуючи про "історично зумовлену з Росією долю". В дещо іншій модифікації виступає це в большевиків. Вони твердили й твердять, що в дієвості українці не мали потреби відокремлюватися в роки Визвольних Змагань 1917-21 рр., бо всі "трудящі мають спільний шлях". Отже, національний український уряд був вигадковий "української буржуазії", яка продавала Україну "закордонним капіталістам". Існування Української Держави -- не в інтересах СРСР неможливе. Звідси виходить, що "Україна є невідомою частиною СРСР" звідси "визволення братів", звідси "братня рука для об'єднання, про яке багато століть мріяли наші брати -- українці" -- /Молотов/.

Многолітня пропаганда советів, з одного боку, і намагання федералістів власовського типу, з другого, безперечно підготували ґрунт для ширення ідеї федеративного зв'язку України з Росією. І це є один із найважливіших моментів в майбутній боротьбі наших противників. Одним з ознак активізації такої концепції є ідеалізація часів Керенщини у власовській пропагандивній практиці. Керенський, як символ старої "російської демократії", вернеться сьогодні в розмовах в багатьох сотнях і тисяч наших малосвідомих земляків зі східних земель.

Отже повстає потреба спитатися краще на деяких фактах історії взаємин України із північним сусідом, зокрема на недосить відомій сукупності заходів, вжитих за останні два десятиріччя для перетворення України, яка стала в 1917-21 рр., на шлях визвольних змагань із нього не виходить, у нову, советську Малоросію.

Чи дуже відрізнялася 1917-20 рр. політика російської "демократичної революції" від політики царату в українському питанні?

Створення Центральної Ради в березні 1917 року викликало потужний ентузіазм у широких масах українського населення. Скликаний 5.5. 1917 року Перший Український Військовий З'їзд репрезентував мільон воєнків. Другий з'їзд скликаний в березні того ж року репрезентував уже мільон сімсоттрьох тисяч воєнків. Селянський з'їзд у кінці травня вибрав представників від понад 1000 волостей.

Як реагувала російська революційна демократія на ці показові для росту національної свідомості явища? - Історія Визвольних Змагань доводить, що революційна російська преса перед лицем тих фактів заспівала в один голос з чорносотенцями. Досить було поширитися чуткам про скликання українського Національного Конгресу, як вона стала загрожувати розігнати конгрес збройною силою.

Уже перші спроби Центральної Ради заявити про свої претензії та вимоги зустріли гостру відмову Тимчасового Уряду Росії. Звістки про успіх українського руху й оголошення IV Універсалу Центральної Ради, де висловлено було волю "творити самим своє життя", поставили тимчасовий Уряд перед konieczністю йти на порозуміння з Центральною Радою. Це викликало кризу в Тимчасовому Уряді, що змушений був, виславши до Києва делегацію, піти на поступки українським вимогам. Закінчивши з кризою російський уряд зразу ж не намагається забрати назад те, нащо згодилася його делегація. Керенський та його противники гостро виступають проти українців. Російські реакціонери розстрілюють перший український полк при виступі з Києва 26.7. 1917 року. Уряд Керенського вживає заходів проти Генерального Секретаріату Центральної Ради, що зокрема виявилось у відмові опублікувати законним порядком інструкцію про роботу Головного Секретаріату, ба навіть готує замах на саме існування Секретаріату й Центральної Ради.

В листопаді 1917 року в Московщині до влади приходять більшовики, які протягом кількох місяців до того провадили роботу, скеровану проти Центральної Ради обвинувачуючи її в буржуазному напрямі. Характеристично, що майже в час жовтневого перевороту російські білі елементи, як козаки, вояки, разом із чехословацькою дружиною, роблять новий замах на український уряд.

Як відомо, 7 листопада 1917 року III Універсалом проголошує Центральна Рада створення Української Народної Республіки, а 22 січня 1918 року - Самостійність України. Перший і другий акти заявили в часи, коли советський новостворений уряд гостро провадить ворожу політику щодо України і це вилилося в отверту війну.

Не обмежуючися збройними походами на Україну в роках 1918-19 і 1921-рр., більшовики від самого початку удаються до створення на фалшивому з'їзді "совєтів" у Харкові в грудні 1917 році так звагий "робітничо-селянського уряду" України /ЦИКУКА/.

Тяжка боротьба доби Визвольних Змагань 1917-20 рр. відома в деталях, і ми тут спинятися на них не будемо. Відзначимо деякі моменти важливі для нашої теми. Це утруднення, що їх спричинили в роботі Центральної Ради її неукраїнські елементи, не зважаючи на надзвичайно сприятливе ставлення Центральної Ради до національних меншин. Далі, відомо, яку згубну роль відіграли російські, як демократичні, так реакційні елементи в період існування Української Гетьманської Держави своєю лукавою дворудницькою політикою, коли вони заявляли про "щире" бажання співпрацювати з українським народом і при першій можливості завдали йому ударів в спину. Фатальною угодою з білою Росією дала нагоду до чорносотенних виступів російського офіцерства на Україні, яке тут виявило своє справжнє обличчя.

Відомо також, у яких важких умовах точилася боротьба за Українську Самостійну Державу на два фронти: проти москвовських большевиків і проти Білої Росії - білі й червоні вивадилися на Україну. І ті, і другі непримиренно ставляться до самостійників. Різниця була в тому, що червоні сфабрикували "робітниче-селянський уряд УССР", голова, якого Раковський на весні 1919 р. неприховано змушався виступав проти української мови, а білі проголосили "єдину неділиму Росію", в своїй пропагандивній акції отверто заперечують право українського народу на існування.

Перемога в збройній боротьбі проти війська Української Народної Республіки, покинутого польським союзником у 1921 р., не принесла Червоній Москві можливостей спокійно халяпнувати на Україні. Селянство, що в 1918 р. повірило було в значній своїй частині большевицьким обіцянкам, побачило себе ж відразу обдуреним. Не було миру, не було можливості користуватися конфіскованою у поміщиків землею. По селах почалося безоглядне відбирання збіжжя, що його потребувала Москва. Система "продрозвезсти" означала "суцільний організований грабунок України. Українське село відразу ж відповіло: спротивом. Селяни не хотіли служити в большевицькій армії. Невеликі, але невлітими партзанські загони, розправлялися із комуністами й т. зв. "комітетами незаможних селян" /большевицькою агентурою по селах України/, не давали совєтам можливості здійснювати свою політику. 1921 рік ознаменувався нечуванем доть голодом на Україні, що вся кипіла повстаннями. Большевики переконалися, що ігноруючи бажання українського населення, зміцнити свою владу не можуть. Спротив України не зважаючи на поразку військ УНР, змусив комуністів до відступу.

Відступ почався знесенням політики "продрозвезсти" і запровадженням податку. Селянство, не виключаючи й найміцнішої його верстви /т. зв. "куриулів", за совєтської номіклятурою/ на якихось вісімдесят років дістало можливість скористатися, хоч далеко не в повній мірі плодами давкоочікуваної земельної реформи.

Але це було ще не все. Москва побачила, що раз ставши на шлях боротьби за державну незалежність, Україна з нього не зійде. Треба було отже йти на даліші уступки, щоб в цей спосіб зедати собі прихильність українських мас. Змупена непримиренно поставою Української Москви пішла на ці уступки. Але з konieczности під тиском українських сил. Москва була в цьому часі слаба - це одна причина, а друга; цим підступами Москва послабляла й демобілізувала волю України, доводячи большевики й безбожні підступу на всі уступки. Україна нехай і большевицька, але Україна.

В тому часі облудні підступи большевицької Москви не були ще такі знані як пізнім. Так почався період т. зв. "українізації", тобто надання культурної автономії в межах УССР, при запровадженні дальших заходів до обмежених проявлюваних конституцією УССР - 1919 р. прав Советської України, як "самостійної" республіки.

Утворення Союзу Советських Соціалістичних Республік у 1922р. так дало можливість большевикам, ніби на "законній підставі", відібрати Україні хоча б позірні права волі зовнішніх зв'язків і творення своєї червоної армії.

Але можливості, надані культурної автономією, були використані українським населенням якнайкраще. Вперше українська мова оголошена державною мовою. Сотні відповідних курсів української мови підготували службовців державних і господарських установ /без знання мови на праці в установи заборонено було приймати/. Наша мова залунала в усіх школах, не виключаючи й високих. З'явилося багато українських театрів, хорів, вперше українською мовою стали виводити опери світового репертуару.

Почала розвиватися українська кіноматографія, давши фільми, як "Земли", що мала великий успіх за межами України.

Іє гово, ячи вже про перехід урядових часописів на українсь = ку мову, відзначаємо роботу, проведenu нашими видавництвами, як Державне Видавництво України, Книгоспілка, Р-во "Рух" і інші. В роках 1929-33 видано силу-силенну творів українських класиків, перекладено багато авторів світової літератури від античності до наших днів, виходило чимало журналів-місячників, що містили твори письменників із Советської України. В ці роки розгорнула свою працю заснована в 1918 р. Всеукраїнська Академія Наук. В роботі її взяли участь багато видатних вчених, насамперед старшої генерації, як і Східних, так і Західних Земель. Зокрема історичне значення мало видання офіційно прийнятого "українського правопису" 1928 р. і великого словника живої мови /вийшло 6 томів/, а також понад 30-цять термінологічних словників найрізноманітніших галузей науки й громадської практики. Опубліковано багато пам'яток "Слово о Полку Ігоревім", як В. Коритця "Історія Української Літератури", як М. Грушевського: "Літопис", С. Величка: "Патерик Черський", серія "Українська Трама" - Різанова й багато інших.

Фоводється дивуватися, як багато, не зважаючи на політичний гніт українське громадянство встигло зробити за тих 10 років.

Всупереч сподіванням большевиків використати курс на "українізацію" для ослаблення національно-культурної праці в УССР на початок 1930 рр. досягло великого успіху. Протягом небагатьох років ведена робота в справі організації української /хоча б і советської/ школи, українських видавництв, театрів, наукових установ і лише набула нечувано широких масштабів, але спричинила кризу партії большевиків України.

Широкий розмах роботи не міг не захопити багатьох, хто тоді стояв на большевицьких позиціях у роки визвольних змагань, проте почували себе українцями. Звідти намагання групи діячів повести неможливе: українсьво та боротьбу за створення самостійної держави й легальну діяльність в умовах советського режиму. Так учений дослідник економічних питань Волубуєв виступав з працею, в якій висував твердження про дальшу колоніальну залежність України, "уже советської", від Москви.

Але особливий успіх мав виступ члена комуністичної партії /КПБУ/ учасника війни на большевицькому боці, письменника М. Хвильового /фільмова/. На самім початку 20-тих років він друкує поезії, в перших українських советських альманахах. В 1923 р. видає книгу імпресіоністичної прози під назвою "Сині етуди". Од часом утворює в межах легальної організації письменників "Гарт" свою групу, що дала початок "Вільній Академії Пролетарської Літератури" /Вашпите/. Почавши від вимоги високої мистецької кваліфікації для письменника /що суперечило большевицьким тенденціям "до масовізму"/, Хвильовий перейшов до питання: який шлях має йти молода українська література, на що і на кого вона має орієнтуватися. Так виникла та сама проблема, яка виникла перед українськими діячами пера протягом 19-20 ст. - Україна чи Малоросія? - тобто Українська Самостійна Держава, народ якої є господарем у власній хаті, - чим менше вартісна частина Росії, або СССР, яка не має політичної волі, яку в усіх ділянках життя контролюють і спрямовують чужинці, яка не може сподіватися на вільне користування плодами своєї праці, і не може створити власної повноцінної культури. В своїх гостро і талановито написаних памфлетах Хвильовий говорив, що Україна має бути цілком рівноправною з Москвою /"Росія самостійна? - самостійна. Ну, так і ми самостійні", він категорично заперечував орієнтацію на Москву, і радив придатися до культурного процесу Європи/ "Геть від Москви - даймо Європу".

Цілком природно, що виступ Хвильового викликав величезний відгук у широких колах українців. Його підтримали не лише численні однодумці серед харківських письменників, /група ВОПЛИТЕ/ і київські літературні діячі, переважно з групи неокласиків /М.Зеров/ та "Марс", але й видатні представники театрального світу, науковців: серед яких було немало членів більшовицької партії. Партійні документи 1925-30 рр. раз-у-раз згадують про ворожб'язі - загрози для впливу партії в Україні хвильовизм, шумський, Шумський - народний комісар освіти, що підтримував Хвильового/ Волобуєвщину. Справа дійшла до того, що Сталін /як генеральний секретар ЦКВКПб надіслав листа до Кагановича, який стояв на чолі КДВУ, з засудженням виступу Хвильового проти Москви/. Центральний Орган КДВУ "Комуніст" містить низку статей в яких кваліфікує позитивну героїну роману Хвильового "Балдашнепи" - Аглаю, як фашистку, а саму тенденцію розвитку письменника гостро визначає формулою - "від ухилю в прірву". Хвильовий і Волобуєв під натиском Москви зробили відповідні заяви з засудженням ухилю, організація була офіційно розпущена, але група зберігала цілість, виступаючи в журналах "Літературний Ярмарок", "Пролітфронт" аж до самогубства Хвильового /1933 рік/ і арешту та заслання інших членів. Так в умовах совєтської дійсності в поміж українців, які в роках 1918 -21 боролися проти Української Національної Республіки, виникла група діячів, які утопічно намагалися поєднати боротьбу за самостійність України з більшовицькою практикою творення совєтських республік, що зводилися до нищення будь-якої самостійності поневолених московом народів. І коли роки 1923 - 33 ще давали якусь підставу вірити в можливість дальших успіхів у справі творення хочаб самостійної культури, то роки 1930-33 остаточно розвіяли ті ілюзії і групи Скрипника, Шумського, Хвильового та інших однодумців неминучим ходом речей мусіла загинути.

За 10 років /1923-33/ більшовицька Москва вже настільки поросла в силу, а Україна настільки послабла завдяки підступній "українізації", що більшовики змогли легко розправитися з усіма уступками, на які вони пішли 1923 року, і впрягти Україну в московське ярмо.

oooooooooooo

Уже в часи, коли більшовики змушені були дати своїм курсом на "українізацію" обмежену культурну автономію України, вони в практиці державного будівництва робили все, щоб міцніше вклучити її до складу совєтської імперії.

Початок культурної автономії /1922-23 років/ збігається з утворенням Союзу Совєтських Соціалістичних Республік. Цим актом було визначено місце України, як невіддільної частини імперії. Конституція 1923 року ліквідувала окремі українські комісаріати, військових і закордонних справ, ставила в цілковиту залежність народний комісаріат фінансів, і всю справу господарського пакування, а також контролю /утворенням Вільного Комісаріату "робітничо-селянської інспекції"/.

З переходом від Непу до індустріалізації та колективізації гострішають заходи скеровані до економічного поневолення України. Боротьба більшовиків проти українського селянства, яке чинить запеклий опір колективізації супроводиться нечуваною в нашій історії жорстокістю. Малих дітей, старих і беззахисних жінок при "розкуркульванні" зимою викидають із хат на сніг, а далі набивають піводягненими, голодними людьми вагони, і сотні поїздів їдуть на північний схід, вивозячи їх в чужі краї на неминучу смерть. В 1929-30 рр. знов починає посилено працювати неколко машина ГПУ, нищачи найактивніший елемент нації, переважно селян, учителів, кооператорів, агрономів, духовенство, науковців...

Гострий опір колективізації з боку нашого селянства виявився масовими втечами, нищенням худоби, речовини, хат терористичними актами проти агентів Москви. Сталінський план хлібозаготівлі 1932-33 рр., зривається в результаті колбосального недосіву.

Москві відповідає страшний нелюдський західом: організується штучний голод, який за обережними підрахунками коштував Україні 6 мільйонів 500 тисяч жертв. Вимерли цілі села, спустошені були цілі райони під галас совєтської пропаганди про "квітучу Україну", про "щасливе, радісне життя"...

Голодні селяни вмирали навіть на вулицях столиці.....

Нестримний отвертий грабунок, терор і нищення супроводилося все новими й новими "організаційними заходами". Ліквідується окремі крісаїрїанти земельних справ, що став лїне філією совєтного нар козему.

Планування п ятирічок виразно виявляє тенденцію підпорядкування Москві зового господарства України. Коли в 1928 р., при початку першої п'ятирічки, українці ще виступали в пресі зі своєю думкою - на початку 1930 рр. ці голоси замовкли. Автори, що насмілювалися взяти голос у дискусії, в кращім випадку рубали на півночі ліси, або копали канали. Поступово трести вищої промисловості "перебудовуються" і керівництво гірничою справою за металургією переходить цілковито в московські руки. Остаточно підпорядковуються Москві Донецький басейн, і залізниця Москва - Валуйки-Донбас, ДЗЮ - 6- має возити вугілля до Москви. Штучно гальмується розвиток ряду галузей промисловості на Україні - нато мість відповідні об'єкти виликають за Волгою на Уралі, в Західній Сибірі та Казахстані.

Українська кооперація з кінцем НЕП-у занепадає, і на Україні починається від тоді перманентний товарний голод, від якого абсолютно терпіло й терпить село, бо міські споживачі з'яча б ціною величезних зусиль могли так-сяк собі щось у чергах вистягти.

Партійні постанови, як уже сказано, не раз протягом 20-тих років згадували про небезпеку з боку "націоналістичного ухилу", що його виразники "діють на користь українській жовто-блакитній контрреволюції". Листом своїм до редакції московського журналу "Пролетарська Революція" /1931 р./ Сталін поставив перед більшовиками завдання "пильності на ідеологічному фронті". Цей лист викликав нову хвилю чисток і гострих виступів проти українців по наукових і громадських установах після того як багато українських діячів вже вислану, або розстріляну в зв'язку з відомою справою Співки Визволення України /СВУ/ - 1930 рік. /Як відомо, підчас прилюдного суду над 40 українськими діячами далеко не "прилюдно" по різних районах і областях України були заслані й закатовані сотні й тисячі /.

Рішучий же удар в Україні завданий був, одночасно із творенням штучного голоду, в січні 1933 р. постановою пленуму ЦКВКП/б/, коли всю партію було мобілізовано на боротьбу з "місцевими націоналізмами" в окремих республіках. Тоді було раптом припинено "українізацію" в українських районах Курщини та Вороніщини й на Кубані. На Україну вислано зі спеціальними завданнями Постішева й Балицького. Організовано було ряд заходів, щоб по змозі відвратити назад все те, що Україна здобула собі в умовах культурної автономії 1923 - 33 рр. На цей раз більшовики не обмежилися окремими заходами чи процесами, а намірилися розгромити прихильників ідеї самостійності України в різних центрах їхньої діяльності. Отже вогонь був скерований насамперед проти народнього комісара освіти, члена ЦКВКП/б/У - старого більшовика Миколи Скрипника. Його насамперед перевели з посту наркомоса до держ-плану, вимагаючи щоб він "до кінця" визнав свої помилки в національному питанні. /Як більшовицький теоретик, він у національному питанні мав свою теорію, яка суперечила Сталінові "нац-політиці"/. Зацькований безнастанними виступами в пресі, на партійних зборах, Скрипник у літі 1933 р., не забаром після Хвильового застрілюється.

Почалися чистки й арешти в народньому комісаріаті освіти, де офіційно говорилося, "за широкою спиною Скрипника ховалися вороги!" нов розгромлена Всеукраїнську Академію Наук і без того знекровлену репресіями в справі СВУ й Нац.Центру/ 1931 р./Зокрема заборонено називати її "Всеукраїнською". Протягом 1933 - 34 рр. переглянуто роботу видавництва наукових, освітніх і мистецьких установ. Заарештовано й заслано було майже всіх прихильників Хвильового; а також ряд видатних київських письменників. Цілковито зліквідовано письменницьку групу "Західна Україна". Після арешту й заслання Л.Курбаса й Й.Гірняка, замість відомого своєю оригінальністю "Березоля" утворено "театр ім.Шевченка" з платформою "Соціалістичного реалізму". Спеціальна комісія під головуванням А.Хвилі при авторитетній участі Наума Кагановича, після кількох днів "роботи" усе фіксувала український правопис.

Висока школа була через "комітет у справах вищої школи" підпорядкована безпосередньо Москві. Дедалі більше по містах стали з'являтися російські середні школи. Скрізь з'явилися російські часописи й театри. Отож створена в той час російськими комуністами на Україні "теорія боротьби двох культур", раніше офіційно засуджена, перейшла тепер практику. Нарешті в результаті заходів партії та НКВД двічі, 1933-34 рр., а також 1937-38 рр., змінений був весь склад совєтського партійного апарату й ті, до як Балицький, Попов, Любченко, Затонський, Хвиля розправлялися в 1933-34 рр. із "націоналістами", самі в 1937 на 38 роках стали жертвами такої розправи.

...\$\$\$...

Часто говориться сьогодні про "еволюцію" більшовиків, про наближення їхньої політики російських самодержців... а тимчасом мало хто чітко уявляє собі цей процес, обізнатися з яким конче треба кожному хто цікавиться справою визволення поневолених тоталітарним режимом народів.

Як відомо на перших кроках своєї діяльності по приході до влади більшовики почали нещадну боротьбу з народами, що 1917 році заходилися відбитувати своє національно-державне життя. Кривава боротьба з визвольними рухами на Україні, Білорусі, Прибалтиці, на Кавказі й Закавказзі, в Середній Азії велася більшовиками під прапорами "інтернаціональної єдності всіх трудящих". Національні рухи оголошувалися вигадкою буржуазії, яка "продавала своїх трудящих" чужоземним капіталістам. Лише інтернаціоналізм, національна політика партії Леніна /пізніше Сталіна/ спроможні були, як вважали, розв'язати всі більші питання, у тім числі й питання створення національної культури "в багатонаціональному союзі братніх республік".

Так виглядала справа на зовні, під такими гаслами давалася можливість протягом 1923 до 32 років дещо зробити народам СРСР на полі культурної розбудови.

Але це лише одна сторона процесу. В свідомості більшовицької, а ще більше "коло більшовицької" інтелігенції державна практика більшовиків виглядала зовсім не так "інтернаціоналістично". Нагадаємо пригадати факти. Уже в часи національних воєн 1918-21 рр. російські селянські поети, як Кноз, Орєнєн, Кличков, Єсенін уявляють совєтську революцію як національно-російську, славлячи "красного сударя комуни"... футурист В.Каменський поетизує її як новий бунт Стенки Разіна. Один з найкультурніших російських поетів 20-го сторіччя М.Волопін говорить: "что менялось", "знаки й заглава"; Тод же ураган на всіх путях: в комісарах - дух самодержавья, вярки революції - в царях".

Цікаво, що тоді ж розблена спроба лабораторно, за кілька місяців створити "пролетарську культуру" /Богданов/ абсолютно ігнорувала національні відмінності республік, і так зв. пролеткульт був централізований московською організацією.

Праця більшовиків над реставрацією московської монархії, не стягання назад повсталих "окраїн", було гідно оцінене в біло-емігрантському збірнику 1921 року - "Змена век"... де явно визнавалася роля Леніна, як нового Івана Калита - "собирателя земли русской". М. Горький в 1919 році на бенкеті на честь іноземної делегації кидає крилаті слова про Леніна - нового Петра Великого. Незабаром посварившись із більшовиками, він на кілька років виїздить за кордон. Але його ліній продовжує зросійщиний німець Борис Пільняк /Вогал/, в своїх повістях "Три столиці", "санкт-петербург" та інші, раз-у-раз нагадуючи читачам про "труднощі" перебудови Петрових часів, подібні до "труднощів" часів більшовицьких.

Національні республіки дістають тимчасову можливість звороти тимчасову культуру. До національної хоча б "формою" культури ставляться в Москві ніби з пошаною. Але раз-у-раз проривається і шире своє. От як Д. Бедний на з'їзді АПП /Асоціації Пролетарських Письменників/ робить відомий віршик, гідний цього малороса: "Язик український услишав" доволі нестерпне кличе". І стало не усесердно, власно скверно на душі.

Видавництво "Книгоспілка" в особі С. Слісаренка звертається з листом до Горького просячи дати згоду на переклад на українську мову широко-відомого революційного роману "Мать", і дістає образливу гостру, негативну відповідь: мовляв, треба прагнути до єдності трудящих; а ви своєю мовою по-єдності розбиваєте.

Розгромивши троцькістів, розправившись із "правим" опозицією, диктатор починає дбати про зміцнення своєї влади. Очевидно диктатор починає лукавити лише серед московських більшовиків, гостро-ворожих будьяким проявом національної свідомості "нацменів" /словечко/, що на советському жаргоні цілком заступило колишня "інороден". Але самих більшовиків не досить. Треба примирити з собою стару російську інтелегенцію, так і новий пропарі її, що стоїть під впливом старої. А для цього потрібен посередник, близький до більшовицької ідеології, і в той же час імпревантний для старої російської інтелегенції, як "русский человек". Таким посередником стає М. Горький. Примирившись із комуністами, повертається він до СРСР і оселяється в Москві, підтримуючи найтісніший контакт із кремлівськими диктаторами зокрема Сталіном.

Так виробляється стиль горьківської пропаганди більшовизму. Авторитетний письменник може в голос сказати те, про що давно думають, але ще не наважуються проголосити. Посипались статті, ніби з питань культури. Вони звеличують "В. Леніна, й М. Сталіна" вони говорять увесь час про "простого русского человека", його прираджим умом, його незмірною народною мудрістю. Закоханий у свій "великорусский народ", Горький, який в романі "Мать" і не інакше називає симпатичного йому героя, як "хахол", - поблажливо, добродушно ставиться до інших народностей не заперечуючи, що українці, наприклад: мають схильність до дотепу, гумору, пісні, що наприклад: народи Кавказу мають свої гарні казки і т.д. Із своєю ідеалізацією старої російської народної мудрості й старовини, знедвозначно гострими виступами проти всього, що, мовляв, розднує з повторенням милим серцю російської інтелегента кличів, Горький виявлявся особливо придатним для ролі вихователя нового покоління російських советських інтелегентів у дусі сталінського патріотизму.

Писання Горького створювали певну атмосферу, в якій зростала великодержавницька ідеологія, вірніше сказати стара сміливіше виступала в новій одежі. Розкопують писання Леніна, знаходять часто пізніше цитовану статтю "О национальной гордости великоруссов", публікують статті Л. Толстого Горький хвалить історичні романи Тинянова й Чапигіна. Так приходить в російську літературу новий історичний роман, як засіб виховати нового советського патріота, що тепер завдяки Горькому вже не повинен почувати себе пролетарським безбаченням.

Граф Ол. Толстой пише роман "Петр I.", де в образі Петра кожен бачить "великого реформатора Росії", Йосифа Джугашвілі. Не задовольняючись тими паралелями, Толстой пише історичний роман про живого героя, - роман "Хлеб", про "генеральний" подвиг Сталіна в Царицині в 1918 р.

Коли в рр. "громадянської війни" поет Безіменський звеличував партійний квиток, то в кінці 1920 рр. Маяковський пише оду на честь "советського паспорта". В іншій вірші він вимагає, щоб усі вчилися мови, якою "розговорював" Ленін.

Отже справа пропаганди советського патріотизму опинилася в надійних руках. Не дивно, що в ході дальшої боротьби з окремими проявами незалежності національних республік дійшло до заходів, скерованих до об'єднання літератур народів СРСР в одну організацію під проводом Горького, і під контролем більшовицької партії. Багато років офіційно проповідувався примат пролетарської літератури з позірною рівноправністю її окремих національних загонів. Цьому відповідала і організаційна структура літературної пролетарської організації: в Москві існувало Всесоюзне Об'єднання Асоціації Пролетарських Письменників (ВОАП), куди входили окремі спілки пролет-письменників (РАПП), (ВУСПН) - Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників, БЕЛАПП, ЗАПП і т.д. З кінцем 1930 р. все більше уваги звертається на боротьбу з "місцевими націоналізмами", так на Україні особливо загострено критикують групу Хвильового, неокласиків та Марса (групу Підмогильного - Косинки) і в зв'язку з процесом СВУ садочлять на лаву підсудних кількох літературних діячів: у Білорусі зацьковану групу "ПОЛІМІЯ" та низку інших видатних письменників, обвинувачених у наддемократизмі; аналогічні обвинувачення в націоналізмі висувають в Грузії (насамперед письменницька організація "Голубі Роги"), в Вірменії, Азербейджані. Письменників з народів Середньої Азії обвинувачують в панісіємізмі, роблячи їх "агентами англійського імперіалізму!" І хоч окремі національні групи ВОАП допомагали партії розправлятися з вільнодумцями, ставало ясно, що письменників треба взяти під "авторитарний" контроль. Отже на весні 1932 р. : з наказу партії були ліквідовані будь-які письменницькі організації з тим, що новостворена спілка советських письменників на чолі з М. Горьким має об'єднати всіх письменників на території СРСР. На чолі Української Спілки Советських Письменників ввесь час стояли третюрядні "величини" типу Кулика або Семченка (не письменник), - видатні представники української літератури до проводу не допускалися. Ухвали московської всесоюзної організації були визнані за обов'язкові для всіх національних спілок. Так забезпечене було "ідейне керівництво" літературами окупованих Москвою республік. Тимчасом ширилося звеличання старої російської культури, кожен рік бучно справлялися ювілей: недавно це гостро критикованих (як не пролетарських двор'янських, буржуазних) письменників. Преса, радіо, школа, театр, в усьому СРСР були мобілізовані для рекламування ювілей Л. Толстого, Чернишевського, Ломоносова, Радішева, Островського, Шедрина, Лермонтова. Підкреслюється раз-у-раз їх патріотизм. Особливо бучно відсвятковано в 1937 р. столітній ювілей Пушкіна, блискучого речника великодержавницької російської ідеології. Пропаганда його ідейної спадщини набрала особливого розмаху, при чому твори Пушкіна перекладалися всіма мовами СРСР. Цікаво відзначити, що ювілей "Слова о полку Ігоревім", Шевченка і Шота Руставелі набирають характеру св'ят, в яких залучаються всі народи Советського Союзу. І кожен Пушкіна, автор націоналістичних "Полтави" і "Мід-

3. Гонтар.

До розуміння суті українського націоналізму.

Останньо, після розвалу націонал-соціалістичної Німеччини та капітуляції фашистської Італії, в політичному світі одною з актуальних ідеологічних тем і проблема екзистенції націоналізму, згд., - націоналістичної ідеї, світогляду державних утворів. Це явище позначається і серед деяких політичних кругів в українському середовищі тут на чужині. При чому часто доводиться чути навіть і такі твердження, що будемо-би націоналізм збанкрутував, не витримає життєвої проби, або в найліпшому випадку, що націоналізм переживає зараз тяжку кризу. Такі думки нуртують найбільше у людей зневірених в успіх нашої справи. Щоб підтвердити правильність їхніх тверджень подають приклади упадку згаданих великодержав - Німеччини та Італії. Це твердження звучить надто парадоксально, бо чи можна узагальнювати екзистенцію націоналізму будь-якого народу від капітуляції, чи занепаду якоїсь державної системи - устрою іншого народу? Або - чи український націоналізм є наслідуванням чужих? Ні! Кожний націоналізм є органічно (природно) зв'язаний з якоюсь нацією. Немає якогось "універсального" націоналізму, а є націоналізми поодиноких націй (є український націоналізм, білоруський націоналізм, англійський націоналізм, чеський націоналізм і т.д.) і кожний з тих націоналізмів є окремим поняттям, властивим лише якійсь одній нації, про націоналізм якої говоримо. Так, як нема теж напр. універсального поняття "мови", а лише : українська мова, сербська мова, англійська мова і т.д. і тому успіх чи невдача якого націоналізму (напр. німецького) є успіхом, чи невдачею точно окресленого народу, а не якогось "універсального" націоналізму, бо такий не існує взагалі. Непорозуміння виникає тому, що змішується тут різні явища і поняття, а також сміло можна ствердити надто "універсальний" підхід до цього вельми складного питання, не розуміючи часто його суті. Видвигаючи їх, кермуються вони здебільша, а то й виключно своїми партійницькими тенденціями, використовуючи при тому різні моменти, щоб в той спосіб спопуляризувати свої т.зв. широко-демократичні паперові програмки. Тому й не диво, що український націоналізм утотожнюють вони з італійським фашизмом, чи німецьким націонал - соціалізмом.

Дальше, непорозуміння повстає також і тому, що часто не розрізняється дріх проявів націоналізму, а саме: ідеології - світогляду, тобто - змісту й суті, від форми його зовнішнього виразу, то є - метод, тактики, форми внутрішнього устрою і лінії зовнішньої політики. Націоналізм розуміють вони шалено, як плутучий витвір, не вглиблюючись в його суттєвість.

Щоб уникнути тих неясностей та хибної - неправильної інтерпретації націоналізму, питання це треба розглянути ближче.

Н а ц і є н а л і з м, соціологічно - політичному розумінні, це явище не нове, загальне, природне, як органічно - природним твором є сама нація. Це два нерозривні поняття, зв'язані шляхом природного пор'ядку і на цьому ґрунті ціле розуміння істоти нації. Воно є самозрозумілим усяди, байдуже, як його називають. З цього й видно, що поняття націоналізму походить від поняття нації і з даною нацією є тісно пов'язаний, набираючи її питомих прикмет. Тим-то й

зразу виключається можливість наслідування одного націоналізму іншим, бо у різних націй є різні психіки, різні спроможності, різні інтереси, інші життєві вимоги і т.п.

х

х

х

Що таке український націоналізм?

Це поняття найкраще визначено І.-им Збором Українських Націоналістів в 1929 р. Воно звучить так: "український націоналізм це духово-політичний рух, що зродився з внутрішньої природи української нації в час її зусильної боротьби за підстави і цілі творчого буття".

За Орликом (Дмитро - Мирон) - "це боротьба українського героїчного духа за єдину, соборну, владарну, монолітну психіку української нації, за визволення та всеобіймаючий розвиток цілого життя: духового, культурного, морального - виховного, суспільного - політичного, рідинного та індивідуального".

Український націоналізм випливає з глибини одвічного українського духа. Український націоналізм існує з того часу, з якого існує і український нарід, а проявився вперше тоді, коли перший раз була пролита українська кров в обороні цілості і незайманості українського народу, української національної спільноти.

І хоч український націоналізм на тлі історичного минулого в різних фазах свого розвитку прибирав інші форми ("Оборона землі руської", "За віру православну", "Нехай вічна буде слава", "до через шаблі маємо право" і т.д.), то все це одвічна воля, одвічне бажання і стремління українського народу, жити свободним і незалежним життям - незломне хотіння свободного розвитку і росту. Так і український нарід пройшов різні фази свого розвитку, заки став сьогоднішньою модерною нацією. Те ж незалежно від того, як його називали (Русь, русичі, русини, українці), все він був і остався тимсамим народом.

І так довго, як незнищеною і невмірущою є українська нація, так довго житиме український націоналізм. Бо український націоналізм і українська нація - це одна нерозривна цілість.

Український націоналізм живе, росте, і розвивається в парі з тим як живе, росте і розвивається українська нація, або вмирає, падає й гине тоді, коли гине українська нація.

Пісенитницею є отже гонерити про банкруцтво українського націоналізму, покликаючись при цьому на упадок німецького націонал-соціалізму, чи італійського фашизму.

Український націоналізм у сьогоднішній фазі свого розвитку - це всеобіймаючий, органічно-творчий світогляд і система вартостей, що проявляється в етиці і моралі цілого національно - суспільного життя, виховує і перевиховує в ім'я найвищих ідей цілий нарід, формує новий тип української людини та як політичний рух реалізує державницьку концепцію. В загальному розрізняємо два прояви націоналізму :

1. націоналізм як світогляд - ідеологія;

2. націоналізм як політичний рух.

Передусім, що таке ідеологія і світогляд? Питання, що не зрозумівши їх не можна й належно розуміти суті головної теми.

Ідеологія - згідно з філософічним повчанням, це життєтворча система цінностей, гієрархія цілей, потреб і керівних засад, що кристалізують суспільні хотіння і спрямування, надаючи зміст і напрям суспільно - національному життю і діяльності. Інакше, ідеологія - це провідні засади, ідеї: це внутрішній зміст і форма - олтар нашої віри, зміст і ціль життя.

Світогляд - це вже ширше поняття. Це цілісний поглядів на світ і життя, або гармонійно пов'язана цілість відповідей на його життєві явища: це розуміння світа й життя. Для ілюстрації - це наначе цілий храм з копулами. На тому ж тлі націоналізм як ідеологія, це ряд певних, сталих, незмінних і вічно актуальних принципів, догм, оформлених ідеологами в певні поняття - дефініції на підставі досліджувань законів розвитку та життєвих вимог кожної нації. Здійснювання вимог нації на засаді законів її життєвого розвитку, це націоналізм, як політичний рух.

Отже, націоналізм, як ідеологія опертий на сталих, вічно актуальних принципах. Такими принципами є те, що нація являється найвищим ступнем людської спільноти, яка в своєму розвитку постійно стремить до осигнення кульмінаційної розвоючої точки (що є питома у кожному органічному творі). Хоче в ній як найдовше вдержатися, а тимсамим прожити всі свої життєві спроможності. Тому, що осигнення такого щабля розвитку є можливе тільки у власній державі, першим (але не останнім) завданням бездержавної нації, як передумова її всестороннього розвитку є: **з д с б у т т а в л а с н о ї д е р ж а в и.**

Це там-би мовити загальні принципи, які творять основу націоналістичної ідеології, і які торкаються усіх націй. Вони є незмінні.

Для українського націоналізму питомих є ще й те, що крім вище наведених принципів, розвинувся він і на принципі **і д е а л і с т и ч н о ї** філософії, - це значить, що в первопочин життя стає дух, а в основу всякої дії воля. Виходячи з основ волюнтаризму він звертає всю нашу волю в напрямі боротьби за ідею вільної і сильної нації. В засади напрямк цей (волюнтаризм) приймає кожна нація, але всюди він інакше по науковому інтерпретується. Напр. московський більшовизм - до білого рожарений російський націоналізм (імперіалізм), визнає матеріалістичний світогляд, що в основу всякого буття ставить матерію, а життя і суспільно - історичний розвиток уважає, як гру матеріально - економічних процесів, - всупереч всяким матеріально - економічним відносинам, залізною волею здобув владу й нагинає життя до штучної доктрини. Як видно, то і в системі найбільш антиідеалістичного в теорії, - наставлення - дух панує над матеріальним світом. Бо коли б усе залежало лиш від матерії, і коли б не діяла воля, дух, тоді б не було історії і розвитку, не було б дії і творчості. Фізично - економічні процеси, обставини, зміни форм продукції настільки мають вплив на людське життя, наскільки чинно ставиться до них людина, людська психіка і воля, яка перетворює їх в певний образ. Тому не об'єкт і матеріальні відносини впливають та означають і творять свідомість, але навпаки - чинність людської волі змінює обличчя світу та творить суспільно - історичне життя.

Націоналістичний волюнтаризм протиставляється також спекулятивному раціоналізмові, який визнає думку, як підстапу існування ("когіто ерго сум" - думаю, отже існую.).

Націоналістичний волюнтаризм, це філософія чину, боротьби і творчості нації: це значить, що український націоналізм не сягає до відірваних від життя абстракцій, але виходить безпосередньої життєвої дійсності. Він визнає активно - творчу синтезу волі і розуму, бо хто хоче пізнати життя, той мусить його пережити, мусить бути його співтворцем. Український націоналізм розуміє життя, як постійний змаг до дальшого творчого розвитку, як змаг за нові вартості. Це його історичне завдання. "На грані двох світів творити нове життя" - його невідклична місія. Тому, вигідному, спокійному, пасивному життю травойда - споживача, чи бездільного обсерватора - протиставляється активізм, тверде, небезпечне, повне ризку, героїчне життя. Життєвий досвід останніх десятиліть учить нас: коли "хто хоче на правду життя власним зусиллям волі, хай стає до життєвого змагу й приймає життя так могутчо й владно, як орел, чи лев, кидаючись на свою добычу". Таким і нам треба бути.

x

x

x

Як вже згадувало, кожна нація має певні лиш для неї питомі прикмети та правила, які на засаді вище наведених загальних догм - правд оформлені в світогляд, та створює свою націоналістичну ідеологію.

З того ж і видно, що пр. італійський націоналізм, маючи свої окремі психологічні властивості та інші життєві інтереси, мусить мати й свої питомі форми виразу себе на зовні. Бо коли тактика й методи реалізації життєвої концепції не є відповідно підібрані до психології побуту і звичаїв даної нації, то сміло можна перефразувати, що такий політичний рух ніколи не здійснить тих ідей, які розвиває дана націоналістична ідеологія. І якщо проаналізуємо докладно причини упадку націонал - соціалістичної Німеччини та фашистівської Італії, то бачимо, що тут не збанкрутував націоналізм - ідеологія, лише форми реалізації цієї ідеології (політичний рух), які вже в своїх основах були фальшиво поставлені бо не у всьому відповідали потребам, чи спроможностям обох народів. Тому, коли йде про слушність твердження, що націоналізм не витримав життєвої проби, то це відноситься лише до німецького та італійського націоналізмів як політичних рухів, які відразу були поставлені на фальшиві рейки, а тим самим згори були засуджені на повну невдачу. Ніколи однак це твердження не може бути розтягнене до поняття націоналізму, як ідеології, яка в одному й другому народі нуртує далі і скорше чи пізніше намагатиметься здійснитися, примінивши тим разом вже інші, може більш підходящі до вимог і спроможностей обох народів - методи. Бо тактика і методи здійснювання націоналістичної концепції є постійно змінливі і різні, вони залежать від обставин і вимог, які перед нами кладе життя.

Український націоналізм, як політичний рух, на найближчу мету ставить: шляхом революційної боротьби здобуття Української Самостійної Соборної Держави, бореться за скріплення політичної сили української нації, мобілізуючи до цього всі суспільні верстви українського

народу, використовуючи пригоди до того моменту. Бо тільки власна самостійна держава зі своїм урядом, виносаженим в суверенну владу, дає запоруку всебічного розвитку життя й росту нації.

„Держава являється найвищим ступенем суспільної організації. Вона уможливає нормальний розвиток всіх діянок життя даного суспільства, а zarazом стає кожнотчасним окресленням та формою органічного співдіяння сил замкнених в органічну цілість - систему, відмежовану назверх як самостійна одиниця. Через державу стає нація повним членом світової історії.“ Вона зберігає тиглість життя і розвиток нації, лучить надбання минулого з сучасними потребами і організує майбутність. Держава уможливає розвиток культури (наука, мистецтво, виховання і т.п.), цивілізації, нових відкриттів та винаходів, а тимсамим причиняється до піднесення господарчого рівня, даючи повне соціальне забезпечення своїм горожанам.

Український націоналізм, як політичний рух, реалізуючи державницьку концепцію та змагаючи до здійснення засадничої цілі української нації, ясно і недвозначно вказує: за що, проти кого і якими методами вести боротьбу. Отже, політика націоналізму дає політичну програму - розв'язку всіх питань: національних, суспільних, господарських, культурних, виховних і релігійних: - в часі боротьби за владу, а в часі державного будівництва - план діяння, політичну стратегію і політику організації власних сил.

Бачимо отже, що цілі, які ставить собі український націоналізм сьогодні є такі однокор актуальні для українського народу, що коли б їх не поставити і не змагати до їхньої реалізації, то тоді треба би говорити про банкруцтво українського націоналізму, але тоді одночасно і про банкруцтво української нації, про смерть України.

x

x

x

Найкраще зрозуміння самої суті націоналізму - дає історичне минуле кожного народу - нації. Як проявляється український націоналізм на тлі історичного минулого?

Вже в зарані нашої історії, в почутті єдності і відрубності хоробрих русичів, що ставали в обороні „землі руської“ - в стихійних формах проявлявся український націоналізм. Саме полени були зав'язком і протоплязмом українського національного організму, який на протязі віків проходив різні фази свого розвитку, аж поки не оформився в модерну націю. Хоч поняття модерної нації повстало аж в пізніших часах, однак нація існувала як історична дійсність і проявлялася в історичному післянництві України, в почутті української гордості, власної підметності і відрубності від „окружающего ворожого світу. Ідею „руської землі“ штовхала хоробрих русичів до боротьби з Візантією, водила їх під мури Царгороду, геродила степ червоними щитами перед нападами диких орд. Ідею ту ж відчуваємо в словах і чинах Святослава Завойовника: „поляжемо, а не осоромимо землі нашої“. Її бачимо і в державницьких чинах Володимира Великого, Ярослава Мудрого. Вона виразно пробивається в „Слові о полку Ігоревім“. Зовсім ясним проявом відрубності і єдності українського народу від чужого польського, чи пізніше московського елементу є Галицько - Волинське Книзівство.

І мимо упадку княжої держави, мимо того, що українська нація і держава були в стадії кристалізації, мимо стралиного знищення українських земель, орою "дух одвічної стихії" дів далі і проявляється в козацьких повстаннях, в боротьбі проти диких орд та Польщі, а опісля проти відвічного ворога українського народу - Московії. Український націоналізм проявляється в героїських боях козацтва в обороні "предківської віри". В боротьбі тієї формується і відроджується українська нація докрути своєї провідної верстви, яка виростає з усіх верств народу. Тут виступає славіний Гайда, рід Нахичайків, преславний Хмельницький і цілий рід мудрих та зцібних державних мужів.

Хмельниччина, - це друга світла доба в історії України. Це час її могутності і сили, а революція Хмельницького була першою в Європі великою національною і соціальною революцією. Ідея національності, соціальної справедливості, організація проводу з усіх верств українського суспільства були найперше виведені в Україні, це далеко скоріше від французької революції.

В соборницько - державницьких задумах Дорошенка, в постаті Мазени бачимо даліший процес формування національно - державницької думки. Також у гайдамаччині і коліївщині бачимо стихійні прояви боротьби українського закріпощеного народу за національні і соціальні права, за вільне життя української людини, яка не хотіла бути рабом ворожої держави.

Та мимо упадку козацької держави і розбиття головної козацької провідної верстви, почуття національної окремішності заховалося в душах і серцях народу, зберігалось козацькі традиції та в звичаях, переказах, думах і піснях передано прийдешнім поколінням.

Найкращим доказом незнищимості і живучості української нації на той час є поява і творчість Тараса Шевченка, що в своїх творах втілював і виявив волю та ідею нації. Шевченкова доба, це велике відродження української нації, хоч гамоване ворожими силами і розкладом - бими течіями провансальства, "маторосійства", всеслав'янства, демоклібералізму, космополітизму і соціалізму.

І в 1917 р. знову настає зрив національної стихії, оформленої актом проголошення Української Самостійної Соборної Держави в 1918 - 19 рр. четвертого універсалу. Крути, Базар - боротьба з наступом ворожих сил на Україну є виявом і доказом дальшої кристалізації національно - державницької ідеї, що знайшла своє продовження і все - стороннє оформлення в націоналістичному русі на всіх українських землях.

Український націоналізм і після невдач Визвольних Змагань 1917 - 21 рр. далі не перестає діяти. Він, як стихійний рух проявляється в Холодноярщині та вже в організованих формах найперше в УВО (Українська Військова Організація) - своїми терористичними акціями, та опісля в СВУ (Спілка Визволення України) на східно - українських землях, та останньо в ОУН (Організація Українських Націоналістів) продовжує свою державно - творчу дію.

Боротьба українського народу та визволення зпід ворожої окупації триває далі. Україна перетворюється в єдиний визвольний фронт боротьби. Падають жертви, та не надармо. Акт 30. червня 1941 р. - відновлення УССД (Українська Самостійна Соборна Держава) осв'ятив жертвенну боротьбу українського народу.

І так через цілу історію України кривавою ниткою тягнеться ідея вільної нації, вільного народу, вільної землі і вільної праці. Бо український націоналізм є нерозривно злучений з поняттям української нації і буде актуальний, життєвий і єдино-правильний так довго, поки існуватиме українська нація. Це відповідь усім тим що проповідують банкрутство націоналізму/.

Товгі часи бездержавного життя, окупаційні терори не змогли в українському народі отремління до волі, до незалежної держави, не засимілювали поневоленого народу з пануючим. Прагнення українського народу мати свою від іікого незалежну державу, щоб могли в ній захити життям "ніким і нічим необмеженим" яке впливає в його ментальности, побуту, звичаїв і інтересів, відмінних від других народів, завжди штовхав його на нову, все вищу й вищу ступінь організованості нації. Нимення ворогами на протязі цілих століть українського народу, його провідної верстви, не тільки не привело до знищення ідеї націоналізму, але ще більше його підселило.

Початок війни 1941р. показав той національний підйом, про що заговорив цілий світ. Що це за явище? Відповідь коротка й ясна: це вияв волі українського народу - прояв українського націоналізму, який як провідне явище діяв і в тому випадку, посилавши почуття інстинкту національного самозбереження.

Український націоналізм показав себе актуальним навіть у підсоветській дійсності, УПА /Українська Повстанська Армія/, УГВР /Українська Головна Визвольна Рада/, АБН /Антибольшевицький Блок Народів/ - це доказ його сили й живучости. Як природне явище, він ніколи не виявляється перестарілим, чи пережитим. Український націоналізм - це не штучно витворена партійна програма - це світогляд, - в нашому розумінні правильно понята ідея українськості, а український націоналізм як політичний рух, - це життєво накреслена програма, тактика та методи здійснювання націоналістичної концепції. Бо коли в націоналізмі - ідеології панує догматичність національного принципу, то в націоналізмі - політичному русі мусить бути приміненна відповідна тактика та емпіризм. Тодня українського самостійницького руху - це революційність. Будучи життєздатним, український націоналізм, як політичний рух на протязі історії прибирав такі зовнішні форми і кличі, які найкраще підходили інтересам української нації. Це найглибша суть українського націоналізму. Його нерозривність з поняттям української нації є запорукою правильності її ідеологічних основ, а життєва тактика українського самостійницького руху революційного руху є запорукою успіху боротьби за здійснення нового ідеалу - Української Самостійної Соборної Держави.

oooooooooooo

ooooo

"ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ БОРЕТЬСЯ ЗА УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ, ЗА ПРАВО КОЖНОГО НАРОДУ НА САМОСТІЙНЕ ДЕРЖАВНЕ ІСНУВАННЯ, ЗА ВИЗВОЛЕННЯ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ ВІД ІМПЕРІАЛІЗМІВ, ЗА ПОВУДОВУ СПРАВЕДЛИВОГО ПОЛІТИЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО ЛАДУ."

/Постанови III. Надан. Збору ОУН/

Василь Пачовський.

ГІМН БЕЗСМЕРТНОЇ БАТАВИ.

/Марш УПА-Захід/

Ми лицарі без жаху і без смерті!
На злочин світа станем без ваги;
Ми присяглися долю переперти
Роздерти присуд смерти ваш, боги! /3/

Роздерли Україну ви на чверти,
Безсмертну душу вперли в ланцюги,
Та ми зродились, щоб за неї вмерти,
Роздерти засуд смерти ваш, боги!

Нас не зливають танки ні канони,
Ми славим правду, Бога, новий світ,
Вас прокляли упавші мільйони,
На мість нас гонить кров їх з роду в рід.

Народ безсмертний переможе в бою,
І встане месник із кровавих мук,
За нами стане лавою страшною,
Мільйон мільйонів мусколистих рук!

Здвигнем з заліза, крові і з завзяття,
Державу ген від Тиси по Кавказ,
Ми лицарі, що скинемо прокляття -
За смерть, ми смертю покараєм вас!

/Передрук з краєвих матеріалів/.

000000000000

"УКРАЇНА Є ПЕРШОЮ, ЯКА ПІДНЕСЛА ПРАПОР РІШУЧОЇ БОРОТЬБИ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ ПРОТИ ІМПЕРІАЛІСТІВ І ВОНА ПОЧНЕ ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНИХ І СОЦІАЛЬНИХ РЕВОЛЮЦІЙ. ТІЛЬКИ В СІЛІСЬКІЙ БОРОТЬБІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ З ІНШИМИ НАРОДАМИ СХОДУ МОЖЕ БУТИ РОЗВИТИЙ БОЛЬШЕВІЗМ. ВІДБУДОВА УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ СОВОРНОЇ ДЕРЖАВИ ЗАБЕЗПЕЧИТЬ ВІДБУДОВУ І ТРИВАЛЕ ІСНУВАННЯ ІНШИХ НАРОДІВ СХІДНОЇ, ПІВДЕННО - СХІДНОЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ І ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ АЗІЇ. ТІЛЬКИ ПРИ ІСНУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ МОЖЕ БУТИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЕ ТРИВАЛЕ ІСНУВАННЯ ТИХ НАРОДІВ, ЩО У ВЗАЇМНОМУ ПОРОЗУМІННІ І СПІВІРАЦІ НА ПРИНЦИПАХ ПРАВА КОЖНОГО НАРОДУ НА ВЛАСНУ ДЕРЖАВУ, НА СПРАВЕДЛИВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ЛАД ТА ЕКОНОМІЧНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ МОЖУТЬ СТАВИТИ ОПІР УСІМ ЗАЗІХАННЯМ ВОРОЖИХ ІМ ІМПЕРІАЛІЗМІВ. ТАКИМ ЧИНОМ БУДЕ ЗАБЕЗПЕЧЕНИЙ ТРИВАЛИЙ МИР І МИРНИЙ НАЦІОНАЛЬНО - СОЦІАЛЬНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ТИХ НАРОДІВ."

/Постанова ІІІ. Надан. Великого Збору ОУН/.

Україна, як самостійний економічний комплекс.

Одним з типових ознак 19 ст., поруч з політичними і соціальними рухами було національне відродження і державне оформлення багатьох європейських народів. У цьому столітті завершився процес остаточного об'єднання Німеччини і Італії, одержана самостійність Бельгія, стали незалежними слав'янські народи Балканського півострова. 20 ст. було продовження того процесу національного відродження. Після першої світової війни добилися власного державного існування народи, які вели батьківську боротьбу за свою національну окремішність, повну драматизму й величчя — народи чеські, ірландські, польські. Друга половина 20 ст. буде безумовно свідком остаточного завершення тих національних стремлень, які з такою бурхливою силою прокинулися в попередньому столітті. Ми стоїмо на передодні оголошення самостійності Індії, остаточного об'єднання арабських народів, славних в історії своєю коліс блискучою культурою. Ця друга половина 20 ст. принесе звільнення й тим народам, які ще перебувають під чужим пануванням, але в яких національне самопізнання досягло вже такого рівня, який неминуче розірве пута історичної несправедливості і приведе їх на шлях вільного існування. Це — народи східної Європи і при них народ український, який на протязі багатьох століть відстоював свою національну окремішність, але у тяжкій боротьбі не міг побороти тих перешкод, які весь час створювали йому обставини історичного життя. Коли 19 ст. принесло українському народові національне відродження, великий зріст національного самопізнання, то в 20 ст. повинен завершити процес одержання державності української нації. Але серед багатьох ворожих Україні сил, розвинулася, а то й далі поширюється думка, що Україна, ніби то не на підготована ще до самостійного державного існування, що вона не має відповідного економічного потенціалу, не має потрібного контингенту технічної інтелігенції, яка б могла керувати всіма сторонами державного, адміністративного і економічного життя, і нарешті, немає ніби-то тих високо-освічених і талановитих діячів, які могли б взяти в свої руки і повести вперед корабель державного існування.

Залишаючи на боці два останні закиди, що могли б бути предметом спеціального розгляду зупинимось на першому твердженні, про недостатність економічних/матеріальних/ підвалин для самостійного існування України.

Це твердження зовсім не відповідає дійсності. Воно є наслідком або недоброзичливої аргументації, що виходить виключно з політичних міркувань, або з недостатньої обізнаності з реальними відносинами життя.

Український нарід живе на території, від природи щедро надарованої. Ще за тих давних часів, коли на українських землях панували скитські племена, продукція українських земель вивозилась через грецькі колонії на тодішній світовий ринок, який обслуговувався щоправда лише народами, які жили по берегах середземного моря, але який вже не міг обходитися без продукції північних країн. І пізніше, коли на тих землях уже розселився український нарід, — вони продовжували бути джерелом задоволення потреб інших країн в багатьох предметах, що мали найважливіше значення в повсякденному житті.

Але не будемо продовжувати цю історичну довідку через різні епохи і часи. Почнемо відразу від другої половини 19 ст., і поглянемо на економіку великої царської імперії, втягнутої в вже тисячами ниток у величезний світовий обіг. Як частина території є основою економічного

життя імперії, хто дає країні те вугілля, що проводить в рух залізничний транспорт, фабрики і заводи? Звідки надходить те залізо, з якого роблять рейки, льокомотиви і вагони і на основі якого зростає найрізноманітніша машинобудівельна промисловість? З яких час-тин Росії до європейських країн ідуть потоки зерна? Хто є світовим продуцентом цукру? — Такою одиницею імперії, що давала всі ці багатства, забезпечувала царській Росії можливість конкурувати з іншими країнами світу, — була Україна. І після революції, до самої другої світової війни, Україна продовжували бути, уже для советської Росії, основною базою розвитку усього народного господарства. Досить переглянути лише цифри, що характеризують місце України в загальній продукції Советського Союзу у різних галузях виробництва — і значення України як економічного ядра величезної країни стане абсолютно явним.

Чому це так? — Та тому, що на терені України є, за винятком хіба тільки деяких кольорових металів, всі ті природні багатства, що забезпечують країні всебічне розгортання її продукційних сил і можуть дати їй великий економічний розвиток і економічну незалежність. Україна за станом своїх природних багатств може бути цілком самостійним економічним комплексом, який може забезпечити повне задоволення всіх основних потреб її населення і її економіки, а всі розмоки про недостатність економічних передумов для самостійного державного існування є вільною або невільною вигадкою.

Україна може й повинна бути високо розвинутою індустріально-аграрною країною. Індустріальною тому, що вона має всі на те природні дані і тому, що, (як переконав досвід 19. і 20. ст.) тільки індустріально розвинені країни можуть забезпечити свою економічну, а тому й політичну, незалежність; аграрною тому, що вона має на те найкращі ґрунти, які забезпечують їй можливість величезного розвитку зернового господарства, скотарства та інших галузей сільського господарства. Вона може стати такою країною як Сполучені Штати Америки, або якою була Німеччина, де основні галузі народного господарства — промисловість і сільське господарство — однаково високо розвинені.

Індустріальний розвиток країни забезпечується наявністю на її території в першу чергу двох основних елементів економіки — вугілля і заліза.

Донецький басейн має такі вугільні багатства, які можуть цілком забезпечити народне господарство України. Різноманітність родів вугілля, велика теплотворність, досить добрі умови видобутку, а особливо наявність придатного для косування вугілля роблять Донецький басейн джерелом не тільки механічного а й металургійного палива. На основі цього металургійного палива на Україні ще в кінці 19 ст. виростає велика металургійна промисловість, яка не тільки перегнала уральську металургійну промисловість, а й взагалі стала єдиним центром металургії для всієї тодішньої Росії.

Поряд з вугільними багатствами Україна має такі ж багаті поклади заліза. Вони залягають у Кривому Розі, де поклади ці хоч і не такі великі своїми розмірами але, руда тут може дорівнюватися за своїми якостями найкращим світовим рудовидам, а також на Керченському півострові, де є хоч і не такі високоякісні руди (велика домішка фосфору), але за своїми запасами вони невичерпані. Базуючись на цих двох джерелах залізних руд і донецькому вугіллі, Україна може творити могутню металургійну промисловість. Трикутник — з вершинами Донбас — Керч — Кривий Ріг — може стати величезною майстернею заліза, яка буде задовольняти потреби не тільки українського господарства а й господарств кількох інших країн.

Високе забезпечення України металом дає основу для створення всіх видів машинобудівництва, продукування різного роду прокату, рейок, паротигрів, вагонів найрізноманітніших варетатів, які відіграють таку велику роль в сучасній техніці, у статкуванні для гірників промисловості і нарешті найрізноманітніші види сільсько-господарського і легкого машинобудівництва (устаткування для всіх родів легкої і харчової промисловості) все це може вироблятися у цьому трикутнику, перетворюючи його на такий центр промислової могутності, яким для Німеччини є Рур, для Сполучених Штатів - Північно-східні Штати, для Франції - Льотаринський басейн.

Впоряд з розвитком металургії і машинобудівництва, цих двох основних підвалів індустріального розвитку країни, Україна може розвинути в широким масштабах і третю основу цього розвитку - хемічну промисловість. Ця промисловість може в своєму розвитку базуватися з одного боку на великих покладах соли, що є в Донецькому басейні, на перероблюванні бурого вугілля, на який так багата Україна, в різні синтетичні продукти, а ще більше на базі коксування вугілля. Коксобензолна промисловість може перетворитися на джерело найрізноманітнішої продукції хемічних речовин, значення яких все більше зростає, з переможним ходом людських здобутків науки і культури.

Як показала вже дотеперішня практика, розвиток важкої промисловості України може проявитися у формі величезних підприємств світового значення. Ці підприємства зможуть повністю забезпечити всі потреби вного майбутнього індустріального розвитку і служити джерелом устаткування для народніх господарств багатьох сусідів України.

Основою енергетичного господарства України має бути широкий розвиток електрифікації пов'язання різних районів мережею високоякісних передач. Використовуючи ці вугільні відходи, торф, гідро-електричні ресурси, можна створити гармонійну сітку великих електростанцій, які будуть служити не тільки для постачання механічної енергії, але одночасно і базою розвитку нових технологічних процесів, як от продукування електрокриці, високісних видів металу. Менше забезпечена Україна таким важливим елементом теперішнього господарства як нафта. Але і тут вона є в досить сприятливих умовах. Близькість Румунії, а особливо Кавказу (де будуть дружні Україні кавказькі республіки), звідки нафта може йти дешевим морським шляхом на Україну.

Отже природні умовини України, її географічне положення, її природні багатства, забезпечують їй можливість промислового розвитку і перетворення в могутній індустріальний центр на сході Європи. Високому розвитку індустрії в майбутній Україні відповідатиме і високий розвиток сільського господарства. Маючи до своїх послуг ґрунти надзвичайної якості, український народ може розгорнути в галузі сільського господарства надзвичайну інтензивну діяльність і виправдати назву України як "житниці Європи".

Досить сприятливі кліматичні умовини дають можливість розвинути на Україні майже всі найважливіші рослини культури. Україна була і лищиться надалі великим продуцентом зернових культур. При відповідному обробітку землі, при забезпеченні ґрунтів достатньою кількістю мінеральних добрив та при відповідному районуванні культур можна досягти величезної врожайності, і український хліб, забезпечуючи прохарчування власного населення, може вийти також на світові ринки. Крім м'якої пшениці, Україна може стати великим продуцентом і твердих пшениць, які де-далі більше ціняться на світових ринках, а одним з найголовніших продуцентів завжди була Україна.

Крім зернових хлібних культур, на Україні може знайти собі місце найінтензивніший розвиток виробництва найрізноманітніших технічних культур, які здавна культивувались на Україні і отворювали їй іноді світову славу, і які є основою харчової промисловості.

Харчова промисловість — це другий великий сектор індустріального розвитку України, який може на Україні набути незвичайно великого розмаху. Головною технічною культурою на Україні здавна був цукровий буряк. На основі його культивування виростає велика цукрова промисловість, гордість і краса української харчової промисловості, галузь, яка в майбутньому повинна посісти одне з найперших місць. Україна має всі підстави вийти в продукуванні цукру на одне з перших місць у світі. Вперед з буряківництвом у майбутньому можуть мати найширше застосування на наших землях соняшник і кукурудза. Соняшник забезпечить продукування олії, яка набуває дедалі більшого значення в економічному обороті, як самостійний продукт, що є основою зростаючої маргаринової промисловості. Кукурудза, як це довів досвід Сполучених Штатів Америки (там вона перегнала щодо площі засівів усі інші технічні культури), може стати основою продукування крохмалю, цукру, патоки і великої кількості різних промислових виробів. Ці дві культури добре пристосовані до більш посушливих умов вегетації можуть мати найширше застосування на півдні України, де в деякі роки бракує достатньої кількості опадів. На основі культивування цих рослин Україна може вкритися мережою підприємств крохмально — патоочної і олійної промисловості. Визначне місце в харчовій промисловості має посісти консервна промисловість. Промислове культивування городини може на Україні набрати величезного розмаху. Лише розвиток споживчих консерв найрізноманітніших гатунків може стати великою галуззю харчової промисловості, а розвиток садівництва може забезпечити також велике продукування і делікатесних фруктових консерв, які зможуть знайти собі місце і на зовнішніх ринках.

Найвищою на Україні цукрової, крохмально — патоочної сировини, великого садівництва, що забезпечує фруктову сировину, створює передумови для необмеженого розвитку всіх видів кондитерських виробів, що набувають все більшої питомої ваги в харчуванні, — бізквіти, цукрові фабрики і мармеладові. Крім широкого культивування технічних рослин у сільському господарстві, Україна має можливість великого розвитку скотарства. Забезпечення природними кормами, а також відходи харчової промисловості, особливо цукрової, сільосушення кукурудзи тощо, може забезпечити розвиток так великої рогатої худоби, як і свинарства — цієї найпродуктивнішої галузі тваринництва.

На базі скотарства може вирости в свою чергу, харчова промисловість тваринницького напрямку: м'ясні комбінати, молочні заводи, виробництво сиру, шоколадна і морозна продукція. Отже розвиток сільського господарства України може набрати надзвичайно бурхливого розквіту. Вона може забезпечувати розвиток великої кількості галузей промисловості та бути основою не тільки для прохарчування населення і забезпечення його потреб на високому рівні, але й бути джерелом для зовнішньої торгівлі.

На Україні можуть широко розвинути і легкі галузі промисловості, як шкіряна та взуттєва, шклярська і порцелинова, (Україна багата на відповідні глини), виробництва штучного шовку, трикотажно-одягова промисловість і нарешті, продукування будівельних матеріалів, що особливо на Україні, яка зазнала таких страшних руйнувань, повинна набрати найінтензивнішого розвитку.

Вже цей короткий перебіг економічних можливостей України показує, що Україна за своїми природними багатствами може досягти надзвичайно інтензивного економічного розвитку, при чому цей розвиток не буде однобічним, який би приводив до розвитку тільки сільське господарство, або тільки промисловості, але гармонійним поєднанням цих двох основних галузей народного господарства.

Але не тільки природні багатства забезпечують Україні можливість інтензивного економічного розвитку. Україна має достатню кількість населення, що дасть їй можливість розгорнути в народньому господарстві достатню кількість праці, потрібну для того, щоб перетворити потенційні можливості багато обдарованої території в конкретну реальність, багатого свідомо інтензивністю економічного життя.

Передумовою швидкого розвитку України є також значна насиченість України залізничними шляхами сполучення, без яких неможливий високий розвиток економіки. Звичайно, при переході до самостійного економічного життя в економіці України може виявитись низка недомогань в наслідок того, що дотеперішнє економічне життя відбувалось і було пристосоване до потреб інших частин держави, в складі якої перебувала Україна. Може бути напр. розірваність кордонами Україна сітка залізниць, особливо на півночі, або продукування тої сировини, що вироблялась на Україні, а перероблялась в інших частинах країни (виробництво спирту, синтетичного каучуку, тощо) може наптовхнути на труднощі реалізації, але ці недомогання можна дуже скоро поладнати.

Отже твердження, що Україна не має відповідного економічного потенціалу, щоб побудувати власне державне життя, є цілковитою вигадкою.

Якщо Україна і досі може досягти незалежності, то це великою мірою і пояснюється тим, що ще з давніх часів всі народи вбачали в Україні одну з найбагатших територій і намагалися підкорити її собі, і особливо це намагання втримати Україну за всяку ціну збільшувалось з розвитком новітніх форм продукції, які становлять основу сучасної економіки і які саме на Україні розвивались. Звідси й запекла боротьба проти визвольних змагань України та дискредитація її ворогами створенням різних легенд і наклепів.

oooooooooooooooooooo

В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ ВЛАДА ВВАЖАТИМЕ ЗА СВОЙ НАЙВИЩИЙ ОБОВ'ЯЗОК ІНТЕРЕСИ НАРОДУ. НЕ МАЮЧИ ЗАГАРБНИЦЬКИХ ЦІЛЕЙ ТА ПОНЕВОЛЕНИХ КРАЇН І ПРИТВОРЕНИХ НАРОДІВ У СВОЇЙ ДЕРЖАВІ, НАРОДНА ВЛАДА УКРАЇНИ НЕ ВИКРАЧАТИМЕ ЧАСУ, ЕНЕРГІЇ ТА КОШТІВ НА ТВОРЕННЯ АПАРАТУ ГНОБЛЕННЯ. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВЛАДА СПРЯМУЄ ВСІ ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ ТА ВСЮ ЛЮДСЬКУ ЕНЕРГІЮ НА ПОБУДОВУ НОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПОРЯДКУ, СПРАВЕДЛИВОГО СОЦІАЛЬНОГО ЛАДУ. НА ЕКОНОМІЧНЕ БУДІВНИЦТВО КРАЇНИ ТА КУЛЬТУРНЕ ПІДНЕСЕННЯ НАРОДУ.

В ЛАВАХ ОУН ВОРЯТЬСЯ УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ, РОБІТНИКИ Й ІНТЕЛІГЕНТИ, ПРОТИ ГНОБИТЕЛІВ - ЗА УОСД, ЗА НАЦІОНАЛЬНЕ Й СОЦІАЛЬНЕ ВИЗВОЛЕННЯ, ЗА НОВИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПОРЯДОК ТА НОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ЛАД."

/Постанова ІІІ. Надзв. Збору ОУН/.

До проблеми виховання доросту.

/Під увагу масовим пропагандистам та виховникам молоді/.

Передрук з "Пропагандиста", ч. 3, рік I.,
/краєве видання/.

Переддруковуючи з краєвих матеріалів цю статтю, підкреслюємо важність порушеної справи не лише в краю, але й на чужині. В краю, де йде запекла боротьба за "бути або не бути" цілого українського народу, немає змоги вповні і як слід розв'язати цієї проблеми. А все ж таки і справа виховання доросту не полишена сама собі, але розв'язується в такій мірі, як на це pozwalюють жакливі умовини підсоветської дійсности. На чужині, де умовини багато сприятливіші, виховання українського доросту мусить бути на такому високому рівені, якої вимагає важливість цієї справи./Ред./

"Нагинай галузку, поки молода..."

/народня мудрість/.

Є у нас ще деякі важні проблеми, які сьогодні дуже тяжко розв'язати. От одню з таких важних проблем є - проблема доросту. Під доростом розуміємо молодь у віці від 12 - 16 літ. Виховання в цьому віці грає дуже важну роль, бо у ранній молодості зачинає кристалізуватися характер, а то й світогляд майбутнього громадянина.

Коли занедбати виховання молоденького юнака якраз в цьому віці, то можна сміло сказати, що це задаток на безхарактерну, неморальну людину. Загально знається, що переважно кожна людина родиться зі схлосностями більше до злого, як до доброго. Отже, коли не вайметься юнакові часу на добре виховання, то цей час він зужие на розривки на вулиці, очевидно в зіпсутому товаристві. Що дасть нерозвиненому ще юнакові вулиця, ми знаємо, Отце зіпсуття юнака вулицею тяжко буде викорінити в старшому віці, бо як кажуть "чим горщик накіпів, тим і во-нати́ме". Тому зміст життя молоденького юнака треба виповнити добрим вихованням. Загально кажеться: "яка молодь, такий народ". Народ без доброї молоді - народ без майбутнього. Тому то всі народи кладуть великий натиск на виховання свого молодого покоління. Ми теж не сміємо злегковажити собі цієї так важної справи.

Колись на Західній Україні опікувались доростом наші легальні товариства: "Просвіта", "Сокіл", "Луг", "Рідна Школа", "Сільський Господар" і т.д. Та сьогодні коли червоний кат зничив все наше культурно - освітнє життя, ми самі власною ініціативою мусимо опікуватися цією справою. Покищо справа доросту ще сьогодні в нас не є оформлена. Та все таки ця, така важна справа повинна лежати на серці кожному українцеві і українці.

Розуміється, в першу чергу цією справою, тобто вихованням доросту, повинні зайнятися самі батьки, або опікуни. Та, знаючи вже з практики як виглядає у нас прва домашнього виховання, треба комусь цією

справою щиріше зайнятися. Я не хочу тим звільнити батьків і опікунів від цього кінцевого їхнього обов'язку виховання молоді. Але тому, що опікуни і батьки дуже часто не мають часу, не вміють, або найчастіше забувають про свої обов'язки супроти дітей, хтось мусить бути тим сумлінням, що на кожному кроці пригадуватиме батькам їхні обов'язки. Тим сумлінням повинні бути масові пропагандисти. Та це замало тільки пригадувати. Масові пропагандисти повинні допомагати батькам у вихованні їхнього дорос = ту. Як повинна виглядати ця поміч? У першу чергу масові пропагандисти повинні при всякій зустрічі з батьками, чи то на сходинах, чи то поодинокі, звертати їм увагу на їхніх дітей, давати їм ж вказівки, як саме належить виховувати цей доріст, підшукувати відповідну літературу та вчити батькам, щоб вони заохочували своїх дітей читати. Крім цього масові пропагандисти повинні час до часу збирати цей доріст /розуміється не творячи жодних організацій/ та дось цікавого йому розказувати, або перечитати. Пропагандистам повинні допомогти в тому священники, учителі та інші поважні громадяни.

Нащо саме треба звертати увагу при вихованні доросту?

У першу чергу треба впливати на кристалізування характеру доросту. Правда, це не легка справа, але при добрій волі та щирій праці батьків, масових пропагандистів, священників, учителів та інших громадян, яким лежить на серці майбутнє української нації дасться це зробити.

В який спосіб виховувати та кристалізувати характери доросту?

Заки приступимо до обговорення цього питання, мусимо пригадати собі, що належить розуміти під характером. На поняття характеру складаються ось такі елементи: сильна воля, почуття особистої і національної честі, почуття людської і національної гідності, словність, точність, почуття відпові = дальності за свої вчинки, солідність у виконанні своїх обов'язків супро = ти батьківщини, родини та себе самого, вірність батьківщині, уміркована чемність і т.д. /підкреслюю уміркована чемність, бо надмірна чемність дуже часто переходить в рабство, а рабство це дуже огидна ціка характеру/

У вихованні та кристалізуванні характеру у молоді дуже важну роль гра = ють: власний добрий приклад, відповідна лектура, та мудрі вказівки виховників. Розуміється це, це далеко не вичерпує цілості справи. А Та в цій короткій статті не можливо точніше ж обговорити тієї справи. Виховники повинні самі докладно вивчити питання молоді та її характерів.

Нащо треба звернути увагу при тих справах доросту?

Другою дуже важною справою є вціплити в молоді любов до рідного на = роду, а ненависть до ворога. При цьому треба приміняти ці самі методи, що й при кристалізуванні характерів. Тут належить теж звернути увагу доростові на героїв нашої визвольної боротьби. Оповідати та давати чи = тати молоді про бої Української Повстанської Армії, про героїські вчин = ки наших князів, козацтва та українських армій 1917 та 21 рр. Крім цьо = го треба висукувати молоді популярні життєписи наших Патріотів.

Коли йде про вціплення ненависті до ворога, то при цьому найкраще висвітлювати, а то й наочно показувати молоді большевицьку жорстоку.

дійсність. Убивання більшовицькою голодою старих невинних чоловіків і жінок, а навіть і вбивів цього самого доросту, всякі змуцання над невинними людьми, полення господарств, рабунки - це хіба ж аж надто яскраві картини, при допомозі яких можна дуже легко вцілювати цій молоді ненависть до кровожадного ворога.

Третньою дуже важною справою, на яку треба звернути увагу при вихованні доросту - це абстиненція. При цьому теж велику роль грають: власний приклад виховників, відповідна лектура та освідмлювання молоді про шкідливий вплив алкоголю та нікотину на людське здоров'я. Спеціально тепер справа тверезості є дуже актуальна. Аж жахом проймає, коли дивитися, як малі діти масово курять і п'ють. Тут хіба навіть найбільший прикладник та ентузіаст алкоголю, та спеціально нікотину, не похваляють цього частого прикрого на жаль явища. Виховники - патріоти мусять собі негайно взяти справу з цього лиха та негайно приступити до боротьби з ним, спеціально серед доросту.

Алкоголь і нікотин - це жорстокі скритоубийники молоденького покоління. Коли його не захопнуть зарання до могили, то напевно пус-тять у життя слабосильного жорляка - фізичного та духового нездаю. Та чи ми далеко заїдемо з тими каліками - відсвідь за вами, виховники. Зрештою дуже тяжко уявити собі сталення характерів молоді без абстиненції. Що ж можна говорити про сильну волю юнака, коли він не годен опанувати себе та повзддержатись від нікотину та алкоголю.

Тому всі виховники, без огляду абстиненти, чи не абстиненти, повинні присвятити багато уваги справі абстиненції серед доросту. При чому хочу звернути увагу виховників на це один момент. Виховники, до самі не можуть, або не хочуть бути повними абстинентами, то хай будуть ними хоч у товаристві цієї молоді, яку вони самі виховують. Каже стара римська поговорка: "слова вчать, але приклади потягають за собою".

Ось це є ті три найголовніші справи, про які мусять пам'ятати виховники доросту. Думаю, що зайвим було б доказувати про вагу та значення цих трьох моментів у вихованні молоді. Про це знає кожна пересічна людина.

Тут хочу дораз підкреслити, що не вільно творити на власну руку яких-небудь організацій молоді. Організації, чи товариства доросту, дали притоку червоним катам до винищування всього доросту, тому то виховники повинні приступити до цієї справи кожний індивідуально, відповідно до обставин та терену, в якому вони діятимуть. От тут є можливість виявити свою ініціативу та посвяти.

Справа виховання доросту мусять стояти сьогодні перед очима кожного здорово думального громадянина. Ми не сміємо опускати її з очей кожного дня і кожної хвилини, в кожному місці і при кожній нагоді.

Дорост не легководить собі справи виховання молоді. Розуміється, він виховує її так, як йому цього потрібно. Він житро ловить молодь, а спеціально дорієт, у свої сіті та обмотує її так довго, доки не зробить її сліпим знаряддям підлх сталінських вислужників. Так до діла, щоб не було запізна!

Мосий Позичанюк.

В Ж И Т І .

Ходила припшклыми селами. Люди насторожено вилазили з льохів і мовчки дивились на подзвобані кулями стіни, звуглені хати, рознесені гарматними стріхи. У кожного своя жура. Сестра питає про брата, жінка про чоловіка, засмучена дівчина мовчить про нареченого.

До містечок заходила. Вистояла біля облуплених, цегляних касарень. Виглядала при широких дорогах...

Літають землісті машини з гарматами, зривають рідку куряву. Вона витирє хусткою сухі, запорошені уста, зупиняє звільнених з полону.

-Брата мого, Юрка Губенка, не стрічали?

-В одному баталіоні були... Казав він: "усі разом рубатимем орду. Приєднаються Кармелюківці, Доббуньки прийдуть. Зродяться козачі полки і принесуть на шаблях сонце!"

Вона гляннула розпачем, за рукав схопила.

-Убитий?!

-Не знаю!...

-А може в полоні, скажіть?

-Хіба знати? Ідеш у пекло, бо вогонь за плечима...

Впала на межу.

-Як тобі розказати, батечку, яке у нас горе?... Яж не знаю, де ти лежиш... Чи в далеких, холодних лісах, чи при тому березі, де сонце не світить...

Пішла полями... Доспілі жита, помережані важкими танками, пориті бомбами, столочені бійцями... А сонце палить, над колоссям срібними нитками мерехтить марево, сирі кібчики сидять на порваних телеграфічних дротах і безжурно причепурюють себе дзвобочками.

Бредила бойовидем. У житі стримлять рушниці загнені багнетами в землю. Зяють розірвані жерла гармат.

Серед мідних склянок лежить козак, ніби спить... Скрутився головою поклав на ліву руку.

Гей, та тут ціле кладовище... В житах виресли, в житах і смерть спіткали.

Колоски затеками біжать до лаводи. На пагорбку, серед буранистого жита, стоїть дика груша. Стежки до неї снуються, на стежках убиті. Найдавший упав ниць, протяг руку, затиснувши в кулаки колосок з долошкою.

Стала і занімала. Припала до нивы, повернула голову. Usta розкриті, зубами усміхається. Підвела голову, покляла собі на коліна. Дивилась на мертве обличчя, промовляла:

-Не поведеш подолін... Устань брате... Устань, мученику мій... Кармелюківці тебе виглядають, а матір ставить на божничку замість образів.

Відгортала з чола скиніло, кришаве волосся, дивилась оухими очима і вже не плакала.

Нестор Забузький

Г А Л Я

Славній пам'яті Галі З., яка
згинула в бою проти німець-
кого окупанта в одному з
гонів Української Повстан-
ської Армії.

Непроглядна товпа оточувала звичайну таку, мійську площу. Площа була вилася кам'яними головами, котячими лобами, як це казалось, була бру-
на, як усі площі того міста і похмурі мури мовчазних кам'яниць оточува-
її, неначе жандарми засуджених на смерть. З вузьких середньовічних вул-
чок, що розлізалися, мов слизькі руки гадкого поліпа, на море міста, на-
ходили люди. Людям на лицах жах, маврвав глибокі борозни, очі застиляла
імла і надходили вони, як надходять тіні в мряковинний вечір, хитаючи
під подувами якоїсь невідомої сили, яка ціла опановувала їхні істоти.
Ніби сонні, або причинні сходилися вони в гурму, а вона хвилювала мов
брудні хвилі передсюр'яного моря, тільки, що шумкого перевалу морських
розгніваних хвиль не було чути. Вона, товпа, холіталася, мов конмар-
на почвара, сотнями свріх очей вдивляючись в ряд дерев'яних стовпів, що
чорніли посередині площі і декому могло здаватися, що це мучиничі
хрести на горі терпіння продирають своїми верхами німину, зидираючи на
простому й чистому полотні образу болючі чорні плями. Але це не були
мучиничі хрести для святих. А в тім мало й хто думав над тим. Як і вза-
галі над чим небудь іншим. Очі гляділи і не бачили. Вуха насторожува-
лися і не чули.

А над містом розливалось свої благословенні усміхи весняне сонце. А
над містом розкривала блакить свої неоворі простори і заливала теплом
і радістю поля, ліси, міста і села.

Але і оні товпи не були звернені на блакитняну весняну радість.
Очі товпи були затагнені жорстоким серпанком жаху, незнаного але нечува-
ного жаху й товпа стогнала. Ви чули, як стогне товпа? З початку тихо
й глухо. Ніби десь у темних підземеллях, якісь неznані сили тиснуть
у вузьких печерах, б'ються безсило об нутро душої землі, яка вагом сво-
єю давить, безсердечно тисне їх. А відтак тонкими рівчаками прорива-
вись, із непрглядних провалів підземелля, вибиваються вони на-гору.
Свист і сик. мінається з гамором стогону і товпа, розхвильована, зму-
чена, неначе передпотонова звірка блисне тисячами очей, заскрегоче ти-
сячами зубів і заглухонить тисячами здушених, на силу придавлених про-
клонів. А далі підземельні сили прорвуть земну кору й могутні й зов-
бою, мов струмінь гарячої, розпаленої до білого лави вдарить могутнім
стовпом об небосклін хмарами розтопленого жалю заслонить всю красу
весняного неба.

Товпа зігнеться, мов море під шмагом урагану.

- О! О! О! О! О! О! ...

В повітрі заблищать метелики смерті. На чорному, мов ніч полі, всміх-
неться своїми проклятими счодолами сама вона, страшна богиня нещаднос-
ти. Під ударами гострих, рубаних слів розділилася товпа на двоє, а стез-
кою по середині поступав невиданий похід. Під охороною машинних крі-
сів і готових сіяти смерть гранат ступало їх трьох, - трьох вдиків,
закутих в залізні кайдани, із обличчями поораними нелюдськими терпіння-
ми, але з очима ясними, як ясне весняне українське сонце. Ступали
твердо й рівно, відважно й впевнено. І під такт їхнього кроку хиталися
тисячі сердець і під такт їхнього кроку тисячі уст закипотіли несподі-
вано, нежданно, ніким невідказано.

Тисяча сердець злилося в молитві.

А вони йшли ... А вони йшли в шумі нежданної молитви спокійні, мов із каменів витисані. Мов не на смерть, а на суд страшний, в якому не = судженими, але суддями справедливими їм бути б, очима спиваючи запах рідного сонця й в останнє обнімаючи поглядом товпу...

- Сину мій єдиний, сину мій, си ...

Стара селянка недокінчила мови своєї і не дійшла до постаті, яка їй яснила перед старечими очима. Тверда кольба поцілувала старечу голову і вона безсила обсунулася на брук.

- Мамао! ...

Лице внака протягла нагайка.

-Мовчати...

На бруку важко стогнала стара жінка. Її обличчя порізане тими чесними зморщинами, що то перед ними кожен чоловік із повагою хилив биглоу, бо ж вони плоди чесної, хоча жорстокої твердої праці. Її обличчя корчилося й розпогоджувалося під з'явами якихось, нікому іншому невидимих образів; її замкнені очі не порушалися і раптом останній крик прорізав мов вибух гранати неколко тигу, що залила своїми чорними хвилями площу.

- Дупогу -у-у-уби! Ду-по-о-огу-у-би!...

Від конвою відділилася постать унтерпарффірера Гартмана. Груба, могутня постать середньовічного опричника із обличчям протятим жагом крові проколола товпу своїми чортівськими гострими очима і великим чоботом копнула стару селянку просто в голову. Стара розкрила очі, але зразу знов закрила й скорчилася.

- Геть, ти стерво! ...

Унтерпарффірер Гартман любив, щоб його накази були негайно виконані й його нагайка із трьома олов'яними кулями на кінці химерна вигадка, не раз засвістала в повітрі, заким тіло нещасної матері зникнуло зперед очей.

Щойно тоді унтерпарффірер Гартман заклад нагайку за пояс і погладивши рукоять свого улюбленого пістоля звернувся в сторону трагічної групи.

Він, звичайно, не додумався, що двоє молодих і правдоподібно гарних очей супроводжали його, таку знайому всім постать із блиском ненависті, яка, можливо навіть його закам'янілу душу заторкнула б.

Галія Орлинська чула, що серце замерло в неї від людського болю. Вона почула навіть, як на хвилину душа покинула її тіло. Та зараз почула вона теплоту її молодій душі знов. Тільки серце залишилось мертвим.

Вона бачила, як внаків підводили до стовпів і дротом привязували їхні молоді тіла, скручуючи жорстоко руки. На площу впала тина і в тій тині чуно було слизькі, гидкі слова унтерпарффірера Гартмана, що падали на брук мов груди олова.

В імені ффрера засуджується членів бандитської Повстанської Армії Петра Березняка, Теодора Карановича і Євгена Шека на смерть. Підписано птурм банфірер Брандт.

Товпа задріжала, смерть торкнулася своїми зимними устами порізаних тривогою чол і сіла странным метеликом на головах струнких внаків. Галія бачила, як підводилися рупниці до стрілу, бачила, як із холодних дул вилітали співучі птахи й бачила ще, як обпадали три молоді голви на груди й три молодечі постаті в'яли, як в'яне під поренням надто горячого сонця зелений лист.

Але іще почула вона, як два палючі, гарячі, облиті молодим кров'ю слова злинули із обпалених горячкою смерті уст і мов несамовиті голуби затріпотали крильми і полинули в простори.

Слава Україні!...

Це була якась несамовіта сила, що виганяла людей із батьківських хат і казало їм іти в темряву лісів, у холодну вологість непроходимих дебр, міняти вигідне спокійне життя на небезпеку партизанських повних походів. І лунало лісами чимраз дужче, чимраз голосніше.

... Сірі вовки ...

І лунало воно з-глибів лісових не просторі поля вогняної землі і розбурхувало села і міста і ті відгукувалися.

... І правди меч архангельський

напевно побідить...

Мряка безжалісної, страшною війни нависла була над землею. Постріли зривалися мов сплосхані несподівано птахи із своїх гнізд, несподівано розбурхували типину і землю гуркотів бій. Бій затихав так само несподівано як і вибухав і тільки пожарища, могили, ріки крові значили могутній нестримний марш проклятого божка війни. І чимраз менше чути було глухих стегонів, і чимраз дужче дихало полум'я ненависти і обхватувало своїми вогняними язиками дупі і серця.

В Грушівці було повідомлено, що після обіду в неділю всі військові повинні збиратися на майдані, біля школи, звідкіль відійдуть до місцевин, де приміщені партизанські школи. Грушівка була і рухалася, мов бджолений рій у вулику. В неділю отець Сорока говорив про любов Батьківщини і проте, що після кожної, і найбільш жорстокої зими, мусять прийти весняне сонце. Бо, - казав він, - із всіх справедливостей на світі - одна мудра і совершенна Божа справедливість і після смерті щойно приходить воскресіння. Люди розуміли слова свого священника. Люди взагалі багато чого розуміли і тому в українське село в ті часи виглядало зовсім таки інакше.

Грушівська дячиха мала тієї пори багато праці. Бо то, знаєте, і спекти дещо на дорогу, щоб дитина на перший час мала, но і взагалі все приготувати, щоб дитина й в чужій стороні не потребувала соромитися. Бо ж то, розумієте, грушівської дячихи один - одинокий син рунає тієї неділі на війну. Старий дяк сидів на призьбі з кумом Опанасом, покурючи свою коротку люльку.

- Знаєте, куме, я мові старої не впізнаю. Пам'ятаю, як перед двадцятьма роками я вирував на війну, що ж то плачу і нарікань було. А - "ти мене покидаєш", "пощо тобі там якоїсь України захотілося", а плачу, а крику...

І так мало нас тоді пішло, пам'ятаєте? А тепер? Вона там одинака виріжає на страшенне партизанське діло, та ще й тівиться... Кум Опанас, інвалід Української Армії, потер козацький чуб.

- Навчили, о навчили с-сини, що без України не жити нашому народові, навчили, що коли город твого сусіда горить, то вже й твому не довго твоїм бути...

... І знаєте, куме, віряться, що тепер уже не на марно підуть наші жертви...

- Відомо! Тепер, або цілий нарід згине, або здобуде своє право. Тепер, знаєте, всі гуртом! Немає гірших ні ліпших, тільки всі вірні й чесні і тому їхня сила велика.

Старі сиділи на призьбі, а селом плів гоїм. Веселий, неприглушений гоїм. Дівчата, святково прибрані, бігали привітними сільськими вулицями, мов квіти холітали своїми, в стрічки прибраними, головами, чіпляли на ходу повковими спідницями. А перед пколом гуділо, мов пред празником. Із пкільної вежі повівав блакитно-жовтий прапор і тінно своє благословив село.

Управитель семикласової школи в Грушеві, сотник Мицко, був це старий, сивоголовий муїина, із гострими рисами лица, із вриваною, короткою мовою і військовим чітким кроком. Його п'ятьдесят років і рана в носі не затримували його ні на хвилину в багатій праці. І не здригну-

лося ні разу пооране зморжками чоло, коли старший син згинув перед роком ані не здригнулося й тієї неділі, коли молодший, останній його син збирався відходити на непевну партизанську долю.

Ще й на нас старих прийде черга, - казав директор Мицко, - бо пора це великая єсть.

Гая, в уніформі старшини Української Повстанської Армії, з тим хим вдовільням гляділа на старечу постать старого патріота і те почуття невідомо чому, скріплювало в ній віру у власні сили. За останніх кілька місяців, що відділювали її від того страшного дня, коли вона вперше в своїому молодому житті зустріла віч-на-віч із невимовною смертю, багато дечого в її молодій голові і серці змінилося. Вона не раз бачила смерть, і тут її думка блискала холодно, рішуче, мов наглий блиск блискавиці, і можливо, не раз сама завдавала смерть. Вона перейшла за тих кілька місяців пирокі поля і ліси України навпоперек і сама на власні очі побачила ту нечувану боро-тьбу, що кипіла ввесь. Вона привикла до виду крові і свисту куль, а мимо того, коли заходила в терени, які ще не були безпосередньо заторкані війною, м'який жаль і смуток напливав до її грудей. Жаль за тим спокійним життям, що його не було дано трагічному народові, за тими підставовими волюностями й правами людини, про які так багато в світі ювориться, а які, коли їх жадає для себе український народ, стають рівночасно нездійсненими мріями. Гая, як і її народ всіми фібрами своєї благородної душі тужила за миром, за гідним свободної людини життям.

Директор Мицко станув перед нею, обкинув своїм гострим поглядом її струнку постать і замахав руками.

- Я старий вояк! Цілу світову війну перебув в окопах... на всіх фронтах... і я навчився ненавидіти воєнне ремесло.

Гая жажнулася.

Які ж бо в вас пацифістичні погляди.

Так, пані! Я старий вояк і знаю війну. І тому ненавиджу її не менше, як ненавиджу цей проклятий світ, що не дає нам жити. Цей підлий світ маняків і божевільних, що гнеться тільки перед п'ястком, перед силою і для власної користи готов найбільше зло усвятити, найбільшого злочинця винести на п'єдестал святого. І тому я, пані, кажу, що хоч як ненавиджу воєнне діло, те підле ремесло мурдування невинних людей мимо того я готов сьогодні й сам піднести кріс і свого сина благословляю на страшну дорогу. Бо хоч і як я ненавиджу війну, але ще більше ненавиджу неправду і злочин.

Гая дивиться на горючі очі старого вояка і її станули перед очима жальні картини, а в ушах залящав зойк і проклони умираючих. Вона здригнулася.

- Так пані. Я ненавиджу війну, як ненавидить її цілий український народ. Але це згідно з усіма Божими і людськими законами, коли ми меч підіймаємо в обороні власного життя, коли ми не хочимо погодитися із безправ'ям і злочиною, коли ми не хочимо добровільно класти нашої голови під катівський топір, бо жити хочемо. А до життя маємо не менше право, як всі великі й могутні народи.

Він підійшов до вікна.

Бачите, може це й найтрагічніша хвилинка моєї старости, коли я бачу, як ті невинні нікому нічого згани відходять, можливо і по смерть...

- Але ж вони йдуть, як ви самі кажете, боронити свого рідного народу. Вони напевно не менше від нас люблять своє рідне село і своє мирне хліборобство, але коли ворог хоче їм вже не що, а саме життя навіть відібрати; коли ворог тисячами і мільйонами вимордовує невинних братів, палить, нищить, виселяє села і міста - чи ж можуть вони що іншого зробити, як схватити за захвану зброю й, або здобути собі і батьківщині волю, або бодай чесно згинуть на рідній землі.

Директор Мицко дивився кудись далеко.

Це правда! ... І тому я люблю їх. Бо коли б інша думка вкладала їм кріс в руки я ненавидів би їх! ...

Галля встала, поправила пояс.

- Думаю, - вже час!

- Час, пані!

Вони вийшли на майдан, де хвилювало море голов. Хвилювало, як хвилює- досягний лан збіжжя, під подуками ласкавого вітру, як хвилює сад у промінні теплого сонця. Але туго затиснені уста і гарячі блиску-чі очі не зраджували внутрішнього буревію, що хвилював серця і душі групівських селян. Вони продали своїх дорогих мужів ... Братів... Синів ... на непевну долю... А може і на певну смерть! ... Але не плакали матеріні, чи сестрині, чи й жіночі серця... не крипавилось, бо крови не було. Всі висмоктали хижі вороги й тепер серця україн-ських селян в камінь затверділи.

Всі знали, що це останній бій розклекотів. Останній могутній зрив за своє життя, за своє власне право. Нікому не захотілось в глибині свого хутора. Могутній погнаний цілов своєю захливою силою вдарив в мученичу від століть країну. І народ чув на своїм лиці невольні подмухи хуртовини, але не підвертав лица свого, бо знав, що пона-ві всіх сторін немає. Народ закусив зуби і заперся ногами в свою рідну землю. Ні! ... Він не дасть себе викинути з землі предків сво-їх, що її щедро кров і піт прабатьківський зросили. Не дасть!!! Бу-де боронити!!! Боронити усіми силами!!! Поки всемогутній сили поше-втривати!!! А коли сили не стане, то народ згине ... Згине, як гос-подареві сновитому пристало, впаде, як господар, обороняючи своє вла-сність перед розбійниками .... Перед бандитами... Перед дугеубами ...

III

Будь прокляте по віки вічні ім'я дугеуба! Хай собак називають по всі часи ім'ям найстрашнішої, скаженої собаки! Хай вони закривають вуха свої на звук того страшного імені і хай чоловічі чесні серця здригаються від огиди того проклятого звуку: хай ім'я не, напосне святою кров'ю тисяч патріотів котиться до кінця світу по 'зруйнова-ній землі, мов жакливе страхище і хай пригадає людям, до чого може докотитися муз, опутаний бісом. Хай тисячі мечів і ножів у день і вночі коле його немилосердно; хай тисячі і мільйони чобіт копають його по цілому світі і хай мільйони уст спльовувуть на його несподіваний вид! ... Гай по віки вічні прокляте буде ім'я Гартманн!!!

Вузькі смуги проклятого зривалися із усіх сторін і спливали до не-ба; мов могутня просьба о миру для найстрашнішого з усіх дугеубів. А він, - герр Гартманн проходив задоволено вулицями міста, звідусь під-скакували його вірні собаки і захлянно заглядар в обличчя молодих, гарних жінок. М Відоме: припасти до впадоби Гартманнові й не піддати-ся йому - це означало тьму. А в тьмі понасти в його руки - це озна-чало безконечні терпіння, а вкінці не менше жакливу смерть. Гартманн стріляв людей власноручно. Він записував точно і докладно скільки-ним розстріляних і задоволено бачив, що вже не багато бракує для від-повідної суми. А, коли він потрібне число осягне, тоді вже його аванс ... нагорода ... Але не тільки не вкладав в його товсті руки револь-вер і гонило на місце, де відбувалися безконечні розстріли ... Він любив дивитися, як людина під пострілами падала, мов скошений квіт на землю, корчилася в передсмертних судорогах, стискала і розправляла п'ясточки, кидалася в пороху і валялась у власній крові, яка щедро рі-кою лилася із великої рани. А потому тіло пружилося, випростовувалося і знов кортилося, щоб вкінці остигнути в мертвому безруху, впливаючи засклені болем очі в простори. Тоді герр оберпарфїрер Гартманн копав своїм тяжким чоботом труна і наказував підводити нову жертву. Часом стріляв він зумисна нецільно і коли ранена людина сівгалася йому під ногами з боль, притискаючи розпорений хвіст і онима благаючи пощади,

коли людині очі вилазили з обрід і коли просто звірчий стогін мігався із харкотінням і в грудях немасному гуркотило, мов у джерелі, тоді Гартманн пригадував собі, як колись його матір розказувала про Бога, що в паном життя і смерті і, почуття солодкої могутності заливало теплом хвилину його груди. Він теж почував себе паном життя і смерті ти-сячів, він, син вестфальського різника, який був побожний, як побожній людині пристало, помер. Дивився пан обершарффер на скручене від мук тіло своєї жертви і тоді наглий приплив милосердя зворушував на хвилину його вестфальське, німецьке серце. Він пускав тоді останнє милосердну кулю в голову немасному і почував себе так, як певно почувала себе все його побожна матір, коли давала милостину. Тоді нака-зував підводити другого в'язня.

Так проминали дні, тижні, місяці в житті Гартманна. Час-до-часу переривали його спокій листи матері і жінки; тоді він пакував різним добром клунки і висилав до далекої Вестфолії. І мати його звичайно, побожна католичка, брала на себе зимов футро якоїсь ліділки, польки чи українки і йшла до пиної церкви молитись доброму Богові за родину свою, а найбільше за свого одинокого сина, який десь, на далекому сході, стояв на небезпечному пості. І не переривав її молитви плач сиріт, що надарамно виглядали десь на далекій Україні своєї матері. Плила до небес її шира молитва й гріло її побожне тіло скроплене мученичов кров'ю футро...

Так по правді то Гартманн вже давно перестав вірити в Бога і в чорта. Богом для нього був фірер, а чортом українські партизани. Він говорив в поліційному касині:

- Еге ж, сьогодні пішов на лона Авраама 967-ий бандит ...

Товарищі гратиливали...

- Еге ж, я винишу їх, як нищиться щурів!

Того дня пив він запопадливо горілку. Не можна сказати щоб іншими днями він її не смоктав, але того дня пив якось особливо задібно. Так, немов би чув, що завтра цей божественний трунок не прополоче вже його спрагнене горло. Коло півночі, коли вже більшість чесного товариства розійшлося, Гартманн закричав до своїх п'яненських кумпанів.

- Нічна контроля! ... Нічна контроля! ...

Гул задоволення запумів залем, бо всі добре знали гартманніські нічні контролі. Закладали замки крісів і пістолів і затупотіли важкі чоботи по сходах. В'язниця згажнулася. В'язні збилися в кути ґелії і жак окропив щедрим потом змучені чола. В'язничею понісся важкий зойк.

- Гартманні!!

П'яні гестапівці ввалилися, мов стадо буйволів на в'язничний коридор, кляминули ключі і двері першої залі відкрилися із риком. Світло заллядо льох смішним білим подум'ям і Гартманн зареготався.

- Панове, тут сама українська сметанка! ... Цілий штаб партизанів! Самі старшини! Переведемо з ними розмову про новий лад в світі і націоналістичного права!!!

- Bravo! - загуркотило в підземеллі і п'яна горда кинулася на безборонних в'язнів. Крик ... зойк ... Хруст ламаних кістей, а відтак постріли, все те зміналось в якусь захлину суматоху, яка виповзає пік-нами на двір і мов змія повзає нічними вулицями міста. Коли ж задоволені опричники вийшли на коридор, в ґелії осталась купа свіжого м'яса а кров залляла цілий коридор. Ніс пана обершарффера роздубався пиром і захланно вдихав в себе запах людського м'яса і крові. Він, Гартманн, закривавленими очима розглядався довкруги, а відтак крикнув, кинувшись на ноги.

- Другу-у-у! ...

Але синові вестфальського різника не допелось заживати дальшої насолоди, бо, спочатку, здалека, а далі зі всіх сторін загавкали скоростріли і кулі зазвонили по стінах будинку. П'яні опричники оторохтіли. На їх обличчях з'явився жак і вони з криком погнали по сходах нагору.

З даху гримав скоростріл у темряву. А з темряви цокотіли десятки скорострілів все сильніше і сильніше. Поліцаї розглядалися безпомічно довкола і відвага їх десь поділася. Сили для оборони були замалі. А ще й обершарффірер Гартманн, найкращий стрілець між ними десь пропав. Ситуація ставала ясною. Велика сила партизан атакувала в'язницю. Німці відстрілювалися до останнього патрону, бо знали, що їм і так пощасти не буде. Та вкінці затихли їхні скоростріли й пістолі й муралиосько партизан влилося в страшний будинок. Завдвонили ключі і нещасні в'язні вийшли нагору. В куті в'язничного коридору знайшли Чана обершарффірера Гартманна, який п'яненський, зовсім задоволено спав в калюжі крови.

Галі і лікар заходилися рятувати помасакрованих в'язнів келії номер І. Коли привели зв'язаного Гартманна, Галі пізнала його зараз і очі її заблищали мов два вогники.

Помасакрованих в'язнів поклали на підводи й вони віддихали. Партизани збирали поліційні акти й папери. Зносили все, що захопили на стирти, там же прив'язали Гартманна, облягли кімнату бензином і запалили. Коли партизани відіхали вдарило з поліційного будинку полум'я, а враз з тим пролунав серед стирти паперів, в яких крилися муки й смерть тисячів невинних людей. Крик тієї бестії лунав довго і гомінко й обливав своєю їддю довкілля.

Різно, твердо колисалися партизанські тачанки...

Постукували кінські конита...

Дзвонила зброя...

Вони їхали в ніч, у даль, на нові бої, на нові походи, на нову славу. Оббивала їх ніч своїм м'яким палем і ховала перед ворожими кулями й недобрими очима.

А за ними горіли кам'яниці...

Одна... Дві... Три... За ними вмирав серед нелюдського вогню син вестфальського різника, обершарффірер Гартманн...

IV

Горіли села...

Коли в підручнику історії читається про жахіття минулої війни, читається завжди про те, що села горіли. Але в ту епоху інакше горіли села. Це не спалахували огні від гарматних набойів, сполохуючи застисний мир сільського добробуту; це не випалювали відступаючі армії своїм жакливу дорогу. Це було інакше. Не було відступальних армій, бо фронт був далеко від моря вогню, що нестримно росло, розвивалося, бурхливими хвилями грозило затопити цілий світ. Це була страшна боротьба великого народу із тисячами поліційних підрозділів, полків із цілими арміями поліції, яка пасіла на горло і грозила задушити свободлюбних синів трагічної землі. І вони, непокірні сини вільної, непокоримої ніким землі, горіли в могутньому, надхненому зриві проти тиранії, проти ненаситного ворога.

Села кипіли, як кипить вода під покривком, памоталися в нових оковах, і руками, що на них червоніли ще старі плями від старих кайданів, розривали нові, ще вагчі. Земля гуділа й переверталася від зривів гранат, землі червоніла від крови й хмари попелу покривали розлогі поля. Все нові і нові цвинтарі виростали на непроходимих просторах героїчної землі... Цвинтарі... Цвинтарі... Безконечний ліс хрестів застеляв воднокруг, застигли в мовчазній, а могутній молитві. А скільки то мертвих не знайшло місця свого вічного спочинку під хрестами? Скільки то згоріло враз зі своїми хатами, із своїми обістями; скільки то вирваних споміг своїх рідних згинувло невідомою смертю і в невідомому місці свій гріб знайшло? Смерть розпростерла свої драгіані руки над землею і горнула. Горнула багаті жнива, такі багаті,

яких вона й сама ніколи не сподівалася.

А села горіли...

А воїни мучених, живцем палених мігалися із бойовими збухами, з криком воїнів святої революції і хрипкими зривами гранат і мігалися разом у нечувану симфонію війни.

— Ви знаєте, Галю, чим довше ця наша, страшна в жорстокості боротьба триває, тим частіше зневіра підкрадається до мого серця...

Сотник Крук відсунув вперед себе карту, на якій щось уважно значив і зупинив свій погляд на стрункій, засмаленій вогнями боїр і вітрів постаті. Галя перестала чистити свого нагана і з насмішкою глянула на партизанського старгину.

— Може ви схочите на цю тему доклад порозити? А може вам треба фактів і аргументів? Зверніться до німецьких і большевицьких пропагандистів, ті вам багато чого про "безвиглядну боротьбу українських повстанців" розказати можуть.

Сотник Крук почув болісний насміх у Галиному томоні.

— Ви мене, Галю, але зрозуміли... я знаю, що наг плях правильний. Але глядіть, як це воно трагічно складається. Повстання горять не тільки в нас, але в Польщі, Югославії і де інде. Але всі вони дістають допомогу, як не в Лондоні, то в Москві. А ми? Перемога німців — це для нас певна і скоро смерть, а перемога Москви — це теж не краще...

— Сотнику, ви думаете, що Москва погодиться колинебудь на вільну, незалежну від неї Польщу, напр.?

— Але поляки мають англо-американські гварантії...

— А москалі свикуть на ті гварантії! Це впрочім виявилось вже в 1939 році, коли то большевики здарили Польщу в плечі.

— Але тоді, Галю, вони мали причину: "Західну Україну".

— Причину? Ви маєте гумор, сотнику! Причину? Вона все знайдеться!

— Галя нахилилася над револьвером, а сотник Крук про щось напружено думав. Про те думали всі ті, які підняли зброю свою проти тиранів. А український народ в обороні свободи підняв зброю багато літ тому назад і зброю ніколи з рук своїх не випускав. Це ж бо було певним, що воля і правда можуть тільки тоді запанувати на світі, коли з лиця землі зникнуть німецький і большевицький імперіялізми.

А в тім і думати не було коли. Доля керувала інакше. Вона вклала зброю в руки свободолюбних, кажучи:

— Хто волі хоче, хай здобуває її!

— І села горіли...

А закуреними пляхами гнали полки, полки, полки...

Війни... Діти... Старики...

Воїни...

Оборонні волі...

Власної... І не тільки своєї власної...

За лісом, в якому сидів один із партизанських загонів, з'явилися несподівано німецькі танки. Загавкали ворожо і пристанули серед поля... Зор елірму покотився лісовими дебрами...

А не що знає за норт?!!!

Галя саме заложила була револьвер до кобури і схвативши свою фінку, засміялася перлисто від дверей.

Німці несуть нам, сотнику, новий матеріал для філософських роздумувань. В лісі було.

Зв'язкові розносили накази. Частини займали становища. Курінний командир Зорич надіслав на своєму вороному коні.

— Поручник Срідинська!

Галя виструнилася.

— Табори відступайте, держатимемо тили, до кінцевого часу. Ви переїдете провід санітарного табору.

Галля загоріла, як загортає ранішнє небо підпергими проміннями сходячого сонця.

- Друже курінний, прошу дозволити мені залізтити із бойовими товаришами... Ви знаєте, що минулого тижня в твоїй роті загоріли мої і я...

І ви хочете відмотити?!!!

- Ні... Я тільки хочу піддати німецьким есентам свій дім... Ну...
Ну інший хвіл ну дивлявся в глибокі очі поручника Галі, а так кинув рукою.

- Паравд... Тільки... Тільки... Встайте на себе...

Сотник Крука займала становище на краю ліса, там де дерево клином врізувалося в поля. Підходили тяжкі скоростріли. А німці стояли в віддалі і нерішуче внахлювали дулами дальнобійників у лісову темну стіну. Вони привикли, що вже здалеку гитав їх завжди вогонь партизанських скорострілів, але тим разом ліс набувши перед ними мертвецької тишини. Німці тишини не люблять... Тишина, спокій нарадувати їм смерть. Ліс бовванів перед ними торкнув кочуруном і хавав у собі тьмяний. Командир поліцейських відділів рішив вкінці:

- Наступ! ...

Ураган вогню вдарив об ліс. Понапалає к ра, листя, земля. Танки артувалися мов почивші коняки, човни і стали підскакувати. Друге зірвалося море вогню і обпало на ліс. А ліс мовчав. Німці чимраз відважніше вистарляли дотла із будок своїх танків і їхній командир обіцяв собі вже зорсім лейко виступити завдання, коли надто на найвидомішому дереві, на краю ліса знявся, мов величезна чужа птах партизанський прапор і в тому моменті ціле пекло вогню вдарило по танках із усіх сторін. Німецька піхота, що готувалась до наступу влізла на землю, мов снопи під пошматком несподіваного вітру і крубіли сердити і прискіпів викривив лице німецького старшини.

А танки наближались... Танки гуділи важко, глухо і зневажливо обганялися від тисячів кусачих ух, що дзвікотом виривалися з лісової гудішні. Пандири були безпечні... Але...

З одного танця бухало подум'я, повітря прорівав недрісний гук і стовп вогню знявся в гору.

Німецький офіцер кусав губи і планав до телефону.

- Два танки розбиті... Бандити стріляють проти танковими набоами... Програти літаки...

А тим часом горді німецькі танкерні фортеці усувалися в безпечну віддаль.

Галля обтирала спитніде чоло і сміялася.

- Сотнику, як там ваша філософія?

Але сотник Крук мовчав і чоло його було порисоване глибокими морщинами. Він через дальнобій обсервував рухи ворога.

А з далечі зривався якийсь новий гук. Очі сотника Крука блиснули.

- Зв'язковий!

Перед ним випрямився молодий юнак.

- До штабу!... Скажені, що літаки надходять і я викону другу частину наряду!

Ще надходила зброя, проти якої не сила було вже встояти на висунених позиціях. Сотник Крук видав на зек.

Галля станула перед ним і він захнувся від вогню, що плавав на монотонних очах.

- Сотнику, я залишуся із першою чотою і руху, до наказ виконати.

Сотник знав, що те завдання можна тільки першій чоті доручити.

- Галю, але ж ви повинні відступати з нами...

- Я відступати wraz з другою чотою.

Тіні зникали в гущавині. Галля перебрала команду відступати. А кілька надійти тіней залягло в безликих ровах від коринистими губами. Був це останній час, бо над вершинами дерев зареви конячий зик і знесіла

скорострілним вогнем по місцях, де перед нещодавнім часом були партизанські становиди.

Ліс закипів...

Череди переверталися із страпним стогоном, а ста облітало на землі тільки жаліючі крики, як тільки німецькі літаки цалітх зміють, коли нема для них жодної небезпеки.

Тіні тулилися до грубих коренів столітніх дубів і здавалося їм, що хвилі нахвилюють божевільно повільно... Видержати годину... Годину... Годину видержати, а за годину табори й головні частини будуть вже на них стан видах і мала горстка зможе й думати про свій відворот. А що партизанові відворот. Нав тінь прогутне під деревами і що тінь між деревами пропаде.

Літаки загупалися і відвертали...

Німці наближалися до ліса з трьох сторін, а під чола під схоронен танків... Галія збагнула небезпеку... Її різе ня вдало скоро.

- Відступати...

При чертї години проминуло...

Тіні розкидалися в темряві...

Галія підповзла до середніх становид і поглянула руком скоростріл.

- Видержимо! ...

Над лісом мав синьо-жовтий прапор, подіравлений мов сито кулями і лопотів весело під подувами вітру. Він пісню співав... Пісню про народ, який за вряв вмірати не жаліє... Про героїчний народ, якого символом вічно чистий блакитний підшмарний безкрай і благословенне сонце...

Німці підступали під ліс. І тоді Галія прилягла до тіснине і він зашкварів несподівано і коляче... Крик ранених німців змінявся з гаркотом зброї... Заграли скоростріли... Але Галія скоростріл не змовкав... Її видавалося, що скоростріл співав... Про що він співав?... Про волю... Про свободу... Про гарне щасливе життя учен того народу, якого жалю, нечувству в світі боротьбу надгородив вінцем побіди. Всемогучий Бог... І не чула Галія, як косяча муха ударила об її ногу... І не чула вона теплої, молоді крові, що сплинула на святу рідну землю. Вона бачила тільки ворожі тіні перед собою.

- Година... - Запилися її очі на годиннику. Напі безпечні...

І вірвався на норо вогонь скоростріла. Німці аступали хвилями і не могли перемогти невольного вогню із ліса. Їх командир пінився від злости. Піна виливалася йому із рота і він кляв світ, воєків своїх, а найгірше діяволів, що засіли в лісі і кобили мов опалілі риди наступачих німців. Вкінці він кинув свої відділи з усіх сторін і пілов силою вогню і вони мов ляли злилися в ліс. Але тут сталося щось, чого ніхто не очікував.

Галія лежала коло свого скоростріла і її причулося далеке... Рідне... Знайоме.

- Слава!... Слава!... Слава!...

Німці височили, мов всім чортам голені з ліса. За ними мов пекло зірван х з припони чортів гнала кавалерія... Закричали... Застопили... Німці розлетілися під могутнім ударом... Це було легендарна кавалерія Ташкента. Кавказького неустрашимого борця за свободу, який спільно з Українською Повстанською Армією громив ворогів свободолюбних народів.

Кол. Ташкент, маглявий, стрункий кавказець нахилився над закрявленою настаттю, халь заохолодив його серце. Він знав поручника Галі... І коло зустріч у глибині лісів стрільців першої чоти, які на Галі в наказ відступати. Й почув, що вона валилася на становиді крикнув своїм кавалеристам.

- Ой, ви знаєте поручника Галі?

Не, і хто ж не знав б-и поручника Галі? Відважної партизанської героїні - і гарної дівчини, в якій багатьох кохалося, але ніхто не

